KÖRPƏ TANRI...

Mühəndis
Kəhriz miran

ə
K۱۸۸۷

شابک: ۹-۳۶۸۱-۰۶-۹۶۴
ISBN: 964- 06-3681- 9

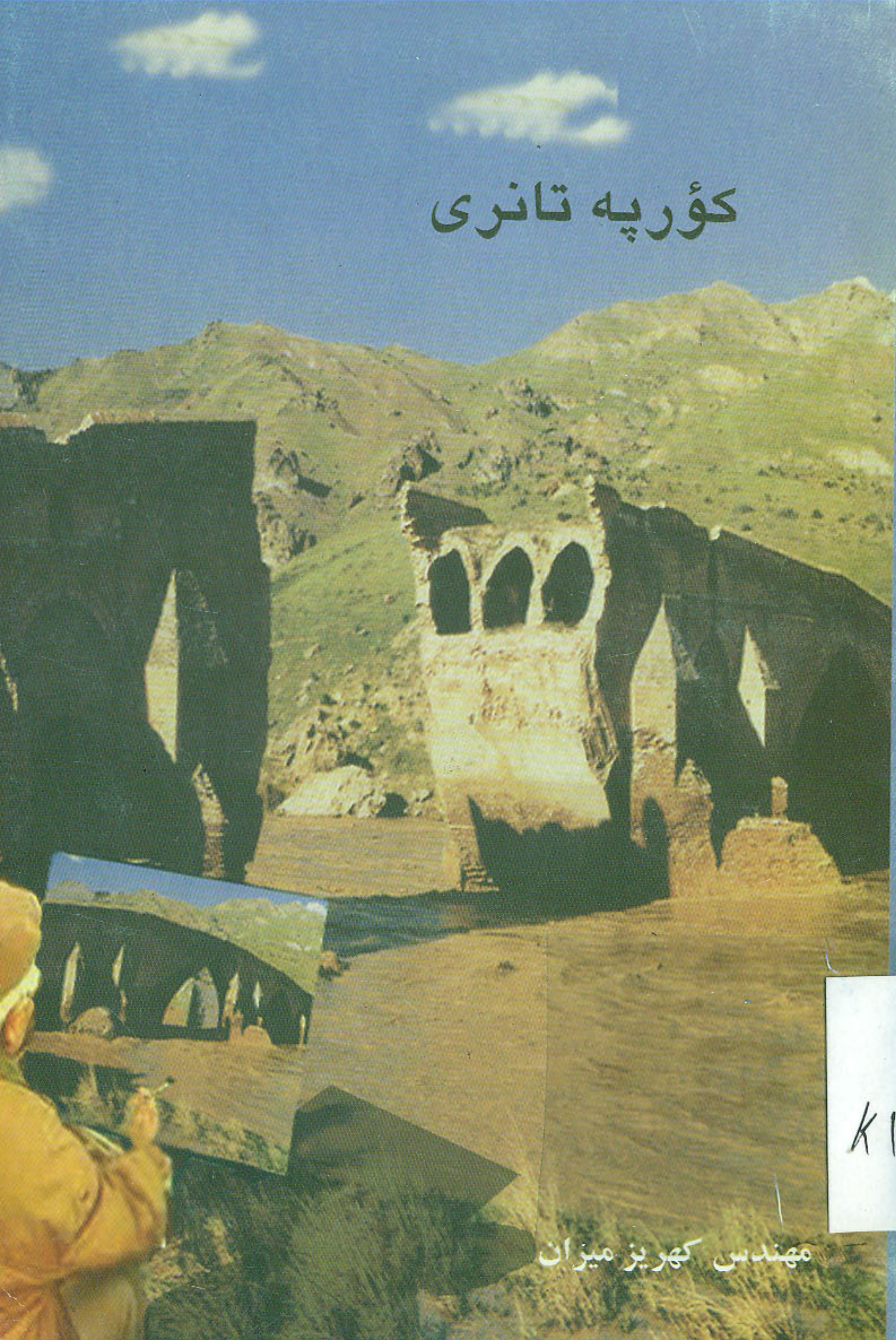

کؤرپه تانری

مهندس کهریز میران

گؤی تانری‌نین آدی‌ایله

کؤرپه تانری...

کهریز میران

تهران- ۱۳۸۲

میران، کهریز، ۱۳۵۵-
کؤرپه تانری. . . / کهریز میران.— تهران: کهریز میران، ۱۳۸۲.
۷۰ ص.
۵۰۰۰ ریال: ISBN:964-06-3681-9
ترکی.
فهرستنویسی بر اساس اطلاعات فیپا.
۱. داستانهای کوتاه ترکی- - ایران- - قرن ۱۴.
الف. عنوان.
۹ک ۹۸۱۷م/ ۳۱۴ PL   ۸۹۴/۳۶۱۳
۱۳۸۲   ک ۹۲۷ م
۱۳۸۲
کتابخانه ملی ایران   ۱۶۹۵۰- ۸۲م

کیتابین آدی: کؤرپه تانری. . .

یازان: کهریز میران

بیلگی‌سایارلا دوْزَن: اوْرخون یایین‌ائوی- تئلفون: ۳۸۲۱۸۴۰-۰۲۶۲

صحیفه‌لری دوْزَنله‌ین: محمّد- محمّدخانی

چاپ ایلی: ۱۳۸۲

چاپ دؤنه‌سی: ایلک

یایینلایان: یازار

قابیغین طرحی:

سایی: ۲۰۰۰ جیلد

صحیفه‌لرین سایی: ۷۰ صحیفه

دیَر: ۵۰۰ توْمن

شابک: ۹-۳۶۸۱-۰۶-۹۶۴

ISBN: 964-06-3681-9

ایچینده‌کیلر

گیریش ۵
غرور ۶
قوْرخونون آلیندەن ۸
عشقین قوماری ۱۰
بیزیم کی ده بئله گلیب ۱۲
شئیطان بیر بالیق ۱۴
. . . منه درد اوْلدو ۱۶
مێنداردیر اوْ. ۱۸
آروادی آری ساخلار ۲۰
بؤیون أیمه‌ک ۲۲
شامان یوْلو ۲۴
بلکه ده اوْ. ۲۶
مزارین بؤیوکلوگو ۲۸
نه فرقی؟! : ۳۱

حیات اینجه‌له‌مه‌سی ۳۳
ظۆلم ائده‌نلر. ۳۴
انسانین کی ووجدانی وار........ ۳۶
ایت جَنده‌گی ۳۹
تۆرپاق سئوگیسی ۴۱
نه اؤزو وار نه مئیمونو........ ۴۴
هم خان اؤیره‌دیب، هم ده کی سید ۴۶
بارئش- آزادلیق........ ۴۸
گله‌جه‌ک و ایتلر........ ۵۰
جسارت- ائششه‌ک- اۆ........ ۵۲
منده‌ن ایسته‌مه‌یین ۵۴
تاریخ تکرار اۆلا بیلر........ ۵۶
یۆز میلیۆن اۆغلوموز وار!........ ۵۸
بیزیم چؤره‌گین بۇینوزو وار ۶۲
آتامین دئدیگی........ ۶۴
زئرپی تانری و کؤرپه تانری........ ۶۶
پاراسیز آلدیغیم چاخیر........ ۷۰

گیریش

کیبریتلیک حئکایه‌لر، غرب اؤلکه‌لرینده Sudden Fiction عنوان ایله تانئنیرلار بو قالیب اساسیندا مئیدانا چیخان کلمه‌لرین سایی ۲۰۰-۱۵۰ کلمه‌ده‌ن آز اۆلماسی گره‌کدیر. بو کیتاب دا گتیریلن حئکایه‌لر قئید ائتدیگیمیز دورومدادیر.

Giriş

Kibritlik Hekayələr, Qərb Ölkələrində «Sudden Fiction» Ünvan ilə Tanınırlar Bu Qalıb Əsasında Meydana Çıxan Kəlmələrin Say'ı ۱۵۰-۲۰۰ Kəlmədən Az Olması Gərəkdir

Bu Kitabda Gətirilən Hekayələr Qeyd Etdigimiz Durumda dır.

«مئشه گۆلو» «آغـزین آج اۇلسـون ولـی» دئـدی، «سـن قوردونـان قۆیونو تانیمیرسان تقصیرون یۆخدو منه ائلچی گلەنده ده باجیمنـان منی عوضی توْتدون، یاخچی کی قوْنشویدوق».

اۇغلان قاچا- قاچا بیر کالاوایا گیـردی غضـبیندەن گـۆزلرینین یاشی پیر- پیر قارین اۆسـتونه دۆکولـوردو. «نئییـه مـن قوْرخـدوم، نئییه؟!. . . » دئیه- دئیه دیز اۆسته اوْتـوردو قـارین اۆسـتونده. آزجـا سوْنرا عاشیق‌لارین سۆزلری یادینا دۆشدو «هر کوْر کیشی‌نین اوْغلـو کوْراوغلو اوْلانماز» حابئله بیـر آن یئرینـدەن قالخـدی قاچـا- قاچـا، کۆچه- کۆچه، قاپی- قاپی، باغیْر- باغیْر باغیْردی، «اوْلار، اوْلار!. . .»

آنجاق هامی شاشیریب قالمیشدی هئچ کیم بیلمەییردی، نـه- مەنه اوْلار؟!

«هونلار اۇلسەلر ده غرورلاری ایسه گر.ک یاشایا!»

آتیلا- «آتیلا» روْمانینین ۱۰- جی جیلدیندەن

غرور

کندین یوْخوشـوندان یـاواش- یـاواش دیکلـەنیـردی، سـانکی کیچیک آددیملاریندان قوْرد هیبتی گۆرونـوردو، یـارالانمیش ایـلان کیمی غَضَبلی ایدی. هـر آددیـم‌دا قـوْردلارا فیکیرلـەشـیردی اۆز- اۆزونه «قورد گلیرسه نه ائلییەجیەم آلی بـوْش!» دئییـردی، ائلـه بـو فیکیرده اۇلاراق بیردم بیره بیر شئی، قارنینا سۆیکەندی، آللرینی نـه گۆجو وارسا یئره گۆپەدی یئرین شوْم- شوْت بوْزلاری سینمادی کی هئچ، اوْشاق آللرینی ده قان گۆتوردو. اۆز چئویریب اۆز ائنیشه ساری قاچدی. خطری دویدوغونا باخمایاراق غرورو قوْیمادی باغیرا بیله! بیر آن بئینین‌ده چاخدی؛ «گئدەسن چۆلـه سـاری قاچیرسان کنـدین ایچینه قاچسان اوْندا قانونـدان بیلرلرکـی قـوْرد بودارلاییـب سـنی» سوْنرا اۆز دۆندەریـب کَنـده سـاری قاچـدی مـاراقلی بوراسـیدیرکی جاناوار اوْنو دوتماییردی یالنیز باشـینی اوْنـون کـۆزەگینـه سـۆیکه- ییردی. کندین ایچینه گیرجک «زیْرپی وَلی» باخچانین دووارینـدان بیر بۆیوک داش چیْخاردیب قوْردا ووردو بیـر آن قـوْرد بـەییلـدەدی!

ناموسلو انسانلار أن آز ناموسسوزلار قدەر جسور اوْلمادیقجا، اؤلکەنین گلەجەگی قارانلیق‌دیر.
«İsmət İnönü- ۱۹٤۰»

قوْرخونون الیندەن

حبس‌ده اوْلاندا باشیم کیتـابلا قاتیشـاردی چـوْخ دا دەیـەرلـی کیتابخاناسی یوْخ ایدی آنجاق اوْلماغی اوْلماماغیندان یاخشـی‌ایـدی گوْنلرین بیر گوْنونـده اوْشـاقلارین بیـری یانیمـا گلیـب ایچگـی‌دەن دانیشدی ایلک کره پاپئی اوْلمادیم آمما قاراباغین آدینی دینلەینـده اوْرەگـیم دوْشـدو اوْرەگیمـده «قارابـاغیم» دئـدیم، « آه. . . سـن ده دوسـتاق اوْلوبسـان!» سـوْنرا اوْز دوتـوب اوْنـا سـاری یوْلداشجاسـینا گؤزلرینه باخدیم گؤزلریندەن سرّلی بیر سؤزلری دویدوم. ایسـتەر- ایستەمز «هن!. . . قاراباغدا نئجه ایچدین، دانیشا بیلـەرمـی‌سـن؟!» دئدیم.

گوْلومسـەیـەرەک «بیـر مَـن» دئـدی، «بیـرده دؤرد کیشـی. ارمنستاندا اوْلاندا قاراباغا گئتدیک استپاناکرته» بیرآن غضبلـەنـدیم سؤزونو کسەرەک «کیشی سن کی آذربایجانلی‌سان» دئدیم، «بیزلـر اوْرا خان‌کَندی دئیەریک» اؤزونه گتیرمەدەن سـؤزلرینه دوام ائتـدی

«روسیالی یوْلداشیمیز بوریس دئدی، ایچیرەم اوْچ قوْمـون سـالیغینا، روسـیالی‌لاریـن، ارمنـی‌لـرین، بیلاروسـلولارین. سـوْرا ارمنـی‌لـرین کوْماندانلارینان اوْلان اِدو دئدی: آند ایشمیشدیم کی باشیمین توْکو سانی موْسلومان اوْلدورەم آمـا مَممَدینـەن دوْسـت اوْلانـان سـوْرا عقیـدەم دەیئشـیلدی، ایچیـرەم مـن مَممَـد کیمـین یوْلداشـلارین سالیغینا. نوْبـت یئتیشـدی مَممَـده دئـدی: ایچیـرەم اوْ انسـانلارین سالیغینا کی دامارلاینان قان گئـدیر وَطـن یوْلونـدا، آمـا سـوْزون دامارلارووزدان سو گئدیر سوْزده محبّت یوْخدو!».

داها بیر سؤز دئمەدی چوْخ ماراقلی‌ایدیم کی بیلـەم بیلاروسـلو ایله اؤزو نه دئییب‌دیر سوْروشاندا «بیلاروسلو» دئدی، «بیلمەدیم نـه دئدی آمما من اؤزوم دئدیم: ایچیرەم سـوْزون سـالیغوزا ایسـتیردیم دئیەم ایکی آذربایجانین سالیغینا آمما قوْرتدوم اِدو دەلی‌دەن ایدی» سؤزلریمی چئویریب میانا لهجەسینه دئدیم: «هـر یئـرده میانـالی گؤرسەلر دئیەرلر میانالی‌دی- یه! گئـده مینـالی مـەیـه قوْرخـار!» دوْداقلارینی بوْزەرکن «قوْرتدوم دای!» دئدی، «نئینیم؟!»

«حـاقلی‌سـان» دئـدیم اوْرەگیمـده، نئیـه کـی آلبرکـامونون «کالیگولا» درامینداکی سـؤزو بئینـیمده چاخـدی «شـرف، غیـرت، سایغی و آلقیشلاما حابئله داها آنلامینی آلـدەن وئریبـدیلر هئـی!. . . هامیسی قوْرخونون الیندەن قاچارلار».

عشقین قوماری

یوْلداشلاریم قوماْرا باشلایاندا دوردو گئتدی، حیرص باغیرساقلارینی کسیردی. غَضَبینده‌ن تیتره‌ییردی، ساریمتیل بیغلاری بیز- بیز دورموشدو سانکی کوْراوْغلونون ایوازیدی باغیرا- باغیرا هتل‌ده‌ن اوزاقلاشیردی سَسی دوْشوردو هتلین مَرمر داشلارینا، «من قومار اوْینایان یئرده چؤره‌ک ده یئمه‌م» دئییردی. اوزاقلاشدیقجا گور سسی ده بوْغولوردو گئجه یارینی کئچمیشدی، تئلفونون دَسته‌گینی گؤتوروب جیب‌تئلفونونون نؤمره‌سینی دوتدوم «نئجه‌سن بَی؟!» دئدیم، «ساغ اوْل» دئدی تیتره‌ک- تیتره‌ک. آز — چوْخ دانلادیغیمدان سوْنرا اوْره‌گی بیر دَم آچیلیب «من اوتوزموشام» دئدی، «من حیاتیمی اوتوزموشام. یئددی ایل ایدی بیر قیزی سؤوه‌- ردیم یووولمامیش قاشیق کیمی بیری ده یوْلدان تاپیلدی. آده آللاهسیز اوْنو دا تانیباردیم- ائی. گوْنلرین بیر گوْنونده منه دئدی گَل اوْ قیزدان قومار اوْینیاق. یوْخ دئدیم. آمما اوْ قده‌ر دئدی- دئدی بوْینوما دوْشدو «هَن اوْینیاق!» دئدیم. خیتده‌یه کیمی‌ده ایشمیشدیم. منیم واراغیم یئرمی ایدی، آده آللاه‌سیز یئرمی‌بیر چیخارتدی ائله بیلدیم دووار باشیما اوشدو. قیزا تئلفون ائله‌دیم دای سنی ایسته‌میره‌م دئدیم. بوْینوز چیخارتدی، هؤنکور- هؤنکور

آغلادی هر زامان دا زنگ ائله‌دی اؤمیزه، دانیشمادیم، هئی گوْنلر دای منه چتین کئچیردی، بیر آیدان سوْرا گلیب دئدی: اوْ قیز منه یوْل وئرمه‌دی، دای اؤزون بیل! ایستیرسن ایسته، ایسته‌میرسن ایسته‌مه! آللریم تیتره‌یه- تیتره‌یه زنگ ائله‌دیم سوْیوق- سوْیوق «کیمسه‌ن؟!» دئدی، «مَنم چنگیز! تانیمیرسان»دئدیم، گوْله- گوْله اوْ اینجه سَسینه‌ن «سن کی مَنی اوتوزوبسان» دئدی، «گئت آللاه کؤمه‌یون اوْلسون، گئت! باشیمنان ایزال اوْل».

داها بیر سؤز دئیه‌نمه‌دی درینده‌ن بیر آه چکه‌ره‌ک سَسی تئلفوندان قیریلدی، هتلین پنجره‌سیندن گؤیه باخدیم اولدوزجوقلار سانکی آیین گؤز یاشیدی. حابئله بیلدیم کی چنگیز شهریارین بو بیتینی سؤیله‌یه‌نده نئیه آغلایارمیش،

ریشخندله قیرجاندی سَحَر سؤیله‌دی دورما
جان قوْرخوسو وار عشقین اوتوزدون بو قوماری

دان یئری سؤکولوردو، سَحَر یئلی پنجره‌دن یاواش- یاواش گلیردی نه چنگیزده‌ن خَبَر واریدی نه ده قومار یئغیشیلمیش‌دی. آنجاق عشقین قوماری باشقا بیر شئی‌دی آمما هئچ کیمسه چنگیز کیمی اودوزماییب‌دیر.

«کاسیبین یئری ده جهنّم‌دیر»

آتالار دئییمی

بیزیم کی ده بئله گلیب

آدی باراتعلی ایدی. هئچ وَجینه ده‌ییل‌دی کی هئچ یئره آدام اؤلدورموش ایدی. گؤزلرینده‌ن نه شَنلیگی اؤخوماق اولاردی نه ایسه کَده‌ری. . . دؤنیا، دؤنیا اؤلاندان بَری گؤره‌سن بئله بیر مؤوجود گؤروب‌می‌دیر؟! کیم بیلیر؟! بلکه چؤخلارینی گؤروبدور، چی سوّد آمه‌رلَره بئل باغلاماق اؤلماز. آلَری قابارلی‌لار یئری گلیرسه آللاها دا عصیان ائده بیله‌رلر نئییه‌کی اؤنلارین وارلیغی تحقیرایله نیفره‌تده‌ن باشقا بیر شئی ده‌ییل.

قزئته‌چی‌نین شالواری آزجا قالا خیار کَسیردی. آن ماراقلی بیر رئپؤرتاژ ایسته‌ییردی میکرافؤنون آغزینی باراتعلی‌یه دوتوب «بیر گؤن تؤرا دؤشمه‌گینی آنلامایی‌ردین‌می؟!» دئدی. باراتعلی یومروغونو سینه‌سینه وورارکن «من یانی تؤرا دؤشه‌یدیم» دئدی، «یؤلداشیم منی بیر شاپالاغا ساتماسئیدی، یئرمی ایل ده هَر ایش گؤره بیله‌ردیم چئخسام ائشیگه اؤ گئده‌نی تیکه- تیکه دؤغرییاجییام. بؤرا باخ

قؤیونو قؤیونلوغوینان پولا ساتیللار. اؤ نامَرد منی لاپ مؤفته‌سینه ساتدی!»

قزئته‌چی «هئچ پئشمان ده‌ییل‌می‌سَن؟!» دئیه گؤزلری سَهلی آغیز ایله ده، باراتعلی‌یه باخدی. باراتعلی گؤلومسه‌یه‌رک «پئشمان‌می؟!» دئدی، «آدام‌لار پئشمان اؤلار آی کیشی بیز کی آدام ده‌ییلیک. یانی؛ اؤلده‌ن آدام ده‌ییلدیک. آدام اؤلسئیدیک بو گؤنه نئیه دؤشوردوک هَه!. . . من اؤشاق واختی دئیه‌ردیم آدامین باشینا هر نه گلسه حاققیدی. اؤزو یئخیلان آغلاماز. بیزیم کی ده بئله گلیب دای!»

قزئته‌چی داها بیر سؤز سؤروشمادی. چانتاسینی آلینه آلیب مَحکمه‌نین قاپی‌سیندان ائشیگه چئخدی. گؤزلرینده‌ن اؤخوماق اولاردی اؤنون رئپؤرتاژی آج ائششه‌گه آرپا یاپیشان کیمی اؤخوجولارینا یاپیشاجاقدی جابئله باراتعلی دارین ایپینده‌ن اؤپه‌رکن گؤجلو بیر تؤرپاغا چئوریله‌جکدی وَ اؤنسوز دا ایسته‌ر- ایسته‌مز دؤنیا داغیلماغا ساری یؤنَله‌جه‌کدی نه فرقی؟! یالنیز ایکی‌سینده ده ماتریالین فؤرمو ده‌یئشیله‌جه‌کدی.

شئیطان بیر بالیق

«اؤلەجک» دئدی، «بونلارین بیری اؤلەجک، اؤزوده ائرکگی اؤلەجکدی!» کیشی بو سؤزلری دینلەیندە گؤزلری کلەسینە چیخدی بیر آن ایستەدی حیات یؤلداشینی دؤغرام- دؤغرام دؤغراسین، آنجاق خیمیرین دا چیخارتمادی غَضَبیندەن اؤرەگی اؤدلانیردی. بیر سیقارا آلیشدیریب، فیکره دالدی اؤز- اؤزونە بیر سؤزلەر سؤیلەدی سؤزون درینلیگی سَسینین پیس اؤلدوغونو آز- چؤخ اؤرتە بیلیردی،

هر کیمە دوست دئدیم دؤشمنِ جان اؤلدو منە
دؤشمن اؤز بَختیم ایدی ایندی عیان اؤلدو منە[1]

[1]- فضولی‌دەن‌دیر.

چؤخ کئچمەدی ائرکک پیشیک پنجرەنین آیاغیندان شاپبیلتی ایلە یئرە دؤشدو. کیشی‌نین گؤزلری قارالدی، آزجا- قالا بؤینوز چیخارتدی سیقاراسینا دَرین بیر پؤک وواراق آیاغینین آلتینا آتدی، حیات یؤلداشی یاواشجاسینا دؤداقلارینی بؤزدو. قارشی‌سینداکینی اتەکدەن- باشا بیرآنلیق سؤزدو. کیشی قاپی‌یا چیخاندان سؤنرا پنجرەنین قارشی‌سینا گئتدی اؤرەگی آسە- آسە کؤرپەسین بؤیونا باخدی. بیری گیجەللەنە- گیجەللەنە گئدیردی هردم ایسە ییخیلیب- دؤروردو گئتدیکجە دە هئی‌دەن دؤشوردو. بیری دە شَن گؤل- شَن گؤل گلیردی، سانکی بیر دنیز قوشو «قاراقاز[1]»ایدی. شیطان بیر بالیغی یئمەگە چؤخ تلەسیردی.

هابئلە دؤنیا دوردوقجا قارا قازین گؤزو دؤیماز، بالیقلارین دا سانی آزالماز!

[1]- قاراقاز (Cormorant) بیر چئشید هئیکللی بیر دنیز قوشو (Sea Bird)دیر بؤینو اوزون، رنگی قارا و دیمدیگی قوولاب کیمی‌دیر. نەقدر یئسەلر گؤزلری دؤیماز کی هئچ قارین‌لاری دا دؤیماز.

. . . منه درد اوٚلدو

قار یاغیردی نارین- نارین، گئجه‌نین اوٚره‌گینده‌ن هئچ کیمسه‌نین خبَری یوٚخ ایدی. اؤزومون اوشاقلیق خوٚلیالاریما گئتمیشدیم قارلیقدا نئجه اوٚینادیقلاریمی گؤزلریمین پرده‌سیندن کئچیردیردیم بیر طرفده‌ن ده قازاماتین شئهی قیچلاریمی سانجیا سالمیشدی. هامی جانلی جنازه حالیندایدی. کیمی قوٚرآن اوٚخویوردو، کیمی سیقارا جیبارینا چکیردی کیمیسی اؤزوک- اؤزوک اوٚینایردی، کیمیسی ده یاتمیش ایدی.

بئله بیر چاغدا بیری تاختیندان دوٚشدو سانکی اوٚلو توٚزو اؤزونه قوٚنموش ایدی دوٚشدوگو یئرده چابالاییردی. تانیشلاری قازاماتین قاراوولونا «وایتکس ایچیب» دئدیلر. قاراوول قارنینی قاشییاراق «بیزه سیزین سایییمی مؤهوم‌دیر» دئدی، «هله گؤره‌ک نه اوٚلاجاق قوٚی آغزیندان قان گلسین سوٚرا گؤنده‌رلیک دوٚقتورا»

یاریم ساحاتدان سوٚنرا یانینا گئتدیم آغزی قان ایله دوٚلموش- ایدی، ایسته‌ر- ایسته‌مز گؤزوم قارالدی، باشیم گیجه‌لن کیمی اوٚلدو. چوٚخلارینی دا گؤلمه‌ک گؤتورموشدو. بعضی‌لرینین‌ده یالوار- یاخارینا گؤره خسته‌خانایا گؤنده‌ردیلر، آللرینی کله‌فچه‌له‌ییب،

آیاقلارینی دا قانداللادیلار سوٚنرا گؤنده‌ردیلر. اؤز- اؤزومه شاشیرئب قالمیشدیم، اوٚره‌گیمده «بو کی همیشه شاد دوٚلاناردی» دئدیم هر گوٚن شیپ شیرین سَسیله بو ماهنی‌نی دؤنه- دؤنه سؤیله‌یه‌ردی،

کوٚچه‌لره سوٚ سَپمیشم
یار گلنده توٚز اوٚلماسین
ائله گَلسین بئله گئتسین
آرامیزدا سؤز اوٚلماسین

حابئله منیم پَر- پریشان اوٚلدوغومو دویان بیر اوغلان یانیما گلدی، اوٚنون یاخین یوٚلداشی ایدی بیر آه چکه‌ره‌ک «بیلیرمی‌سن؟!» دئدی، «اوٚ چای فلاکسینین شوٚشه‌سین سیندیریب شاه دامارینی ووٚرماق ایستیردی من قوٚیمادیم سوٚرا گیزلیجه گلیب وایتکس ایچیب‌دیر!»

پروفئسسورلار کیمی قاش- گؤزومو اوٚینادا‌راق «انتحار غیرتلی اوٚغلانلارا یاراشماز» دئدیم، «نئیه‌کی دوٚنیادا اوٚ قَدر نامرد واردیر کی اوٚلدورمه‌گینه‌ن قورتارماز!»

منه باخیب گوٚله‌رکن، «خَبرون یوٚخدو» دئدی، «ائشیکده خانیمینی بیر اوٚغلانلا توٚتوبدولار!» توکلریم بیز- بیز دوٚردو، اوٚفکه‌لریم آغزیما گلدی بیلمه‌ییردیم داها نه دئیه‌م، خیانت هئی!. . خیانت! آغی‌دان دا آغی‌دیر ایلکین جنایت‌دیر. . .

داها هر زامان اوٚ ماهنی منه درد اوٚلدو، دینله‌یه‌نده ایندی ده وار ده‌لی اوٚلارام!. .

میندار دیر اؤ. . .

گؤزو باغلی آپاریردیلار اؤنو. هامی دئییردی: «اؤلدورولمه‌لیدیر اؤ، آج آسلانلار گره‌ک اؤنو بودارلییالار، اؤنون سؤموکلری ده میندار دی» ماللالارین هامیسی آدینی ایسه «یامان شیطان» قؤیموشدولار «مین شؤکور شیطانا» دئییردیلر، «جهنّم‌ده ده اؤنا یئر اؤلماز، تؤ . . ددّه‌سینین سَققه‌لینه، حلال سؤد اَمه‌ییبدیر، آللاهُن یَعلَم!. . .».

قاضی‌لار دا خالق کیمی شاشیریب قالمیشدیلار، بیلمه‌ییردیلر اؤلدوره‌نده‌ن سؤنرا اؤلوسونو نه ائتسین‌لر؟! کیمی دئییردی وئره‌ک قوُردلار یئسین کیمی دئییردی آه!. . آمئریکالی‌لارین ناساسی کیمی بیزیم ده جیهازلاریمیز اؤلسایدی اؤلوسونو آپاراردیق اوُزاق گؤیلره. . کیمیسی ده چؤخ درین باخماییردی، اؤلو اؤلودو دئییردی آیریلاری کیمی قویلایاریق. حابئله هَره بیر سؤز دئییردی. آنجاق

ماللالارین بیری «اؤلدوره‌نه‌ن سؤرا دریایا آتاریق» دئدی. خالق بیر آن غوغا سالدی «هئی! هئی! لاپ گؤزه‌ل اؤلار» دئیه- دئیه بؤرکلرینی گؤیه آتیب، شَن‌لیک ائتدیلر. فیکیرله‌شیردیلر سانکی بؤیوک ایش گؤروبدولر. اؤزلرینده‌ن یامان چیخمیشدیلار ایچلرینده‌ن بیر کیشی اوُجا سسله باغیر- باغیر باغیردی: «آل ساخلایین! اؤلدورمه‌یین! اؤندا بالیق‌لار اؤنون آتینده‌ن یئییب مُرتد اؤلارلار!» هامی ماللالارلا بیرلیکده شاشیریب قالمیشدیلار داها بئیین‌لری ایشله‌مه‌ییردی اؤلدورسه‌لر اؤلوسونو نه ائتسینلر؟! بؤیوک باشچی‌لارین بیری «ایشیمیزه باخ» دئدی، ساح باشیمیزا ساققیز یاپیشدیردیق، بیزه نه وار کیتابیندا نه یازیبدیر، آللاه اؤزو بیلر، آللاه کریم‌دیر. . آللاه، آللاه آللاهُن یعلَم!. . اؤنا قوربان اؤلسون بیزیم یاورین اَلینده‌کی آلَم!. . .».

تک باشینا دؤشمان قارشی‌سیندا اوُستور بؤلگه‌سینده مُسلسل
ایله دایانیب شهید اوُلان بادیلی‌لیِ علی‌آقایا. . .

آروادی آری ساخلار

هاچاچی کندی آلبای- آ خوْش گلیردی، مغرور- مغرور قیْز کؤرپوسونون اوْستونده دورموشدو. حله بوْمبا اییی کؤرپونون سـینیق بئلینده‌ن گئتمه‌میشدی یئنه اؤزونده شاه اسماعیل ائولادی‌نـین غرورونو ساخلامیشدی قافلانتی‌نین اوُجا- اوُجا قایالاری اوْلدوزلاری قوجاقلارینا دؤکموشدولر، کیم بیلیردی گؤز یاشلاری ده‌ییل‌می‌دیر؟!

حابئله آلبای کندین ائولری‌نین آن گـؤزه‌لینـی اؤزونه اوْتـوروم یئری سئچمیشدی، صاباحی‌سی گؤن تبریزه یؤروش آپارماق ایسته- ییردی. گؤردوگو جنایتلره گؤره تکجه ایران شاهی‌نی یوْخ آمریکـا- نین تهرانداکی ائلچی‌سی اوْلان جوْرج آلن- ی ده سئویندیرمیشدی. عسگرلرین ایکی‌سینی اینجه سَسی ایلـه سَسلـه‌یـه‌ره‌ک «گئـدین» دئمیشدی، «میر مَممدین خانیمینی یانیْما گتیرین، تئز اوْلون!»

محبوبا گؤلر اؤز ایله عسگرلرین قاباغینـا دؤشـوب گلمیشـدی. وۆجـدانینین آخیـر- اوُخـورو اؤره‌گینـی بـرک سـیْخیرمیش، بـو سیخینتیدان قاچماق اوْچـون اؤز- اؤزونـه «نـه اوْلار؟!» دئمیشـدی،

«فـارس اوْلـور یـا تـؤرک اوْلسـون اوْ اوْلسـون میـر مممـده پـوْل چیْخسین!»

آلبـای محبوبـانی قوجاقلایـاراق «بؤتـون آذربایجـانلی‌لاریـن» دئمیشدی، «آروادلارینین باشـلارینا اوْیـون گتیـره‌جییـه‌م» محبوبـا آناسـی‌نـین نئجـه آبیْـر ایلـه یاشـادیغینی یادینـا سـالاراق دیـش دورماییْشدی حیرصینده‌ن تیتره‌یه- تیتره‌یـه «چـوْخ دا سئوینمه» دئمیشدی، «سَن آذربایجانلی‌لارین آروادلارینـا باخماغـا دا جـرأتین اوْلمـاز، مَـن آرواد ده‌ییلـه‌م، بیـر قهبـه‌یـه‌م بیلـدون! اوْنـلار سَـنی بارماقلارینان. . . » آلبای غَضَبلـه‌نـره‌ک محبوبـانین سـاچلاریندان یاپیشیب قاپ- قالین آلی ایله بیر شاپالاق یاتیْرتمیشدی. محبوبـانین ایستـه‌ر- ایسته‌مز آلی ماسانین اوْستونده‌کی کوْلتا ده‌یمیشدی. آزجـا سوْنرا آلبای‌ین اوْره‌گینی ده‌لمیشدی. گوْلـلـه‌نین سَسـینده‌ن کنـدده هئچ کیم داها صاباحا کیمی یاتانمامیشدی.

بیر- ایکی آی بو اوْلاجاقدان سوْنرا محبوبانی وطن سئوه‌رلـرین بیری قیْزقالاسیندان تاپیب اؤز ایله آرازیـن اوْتاییـنا قاچیرتمیشـدی. دئییردیلر آبیرلی و غیرتلی بیر قیْزا چئوریلمیشدی اؤلونجه‌یـه قـده‌ر آرازین ساحیلینه گلیب گوْنئی‌یه باخارمیش گؤز یاشـلارینی سـانکی قافلانتی قایالاری کیمی قوْجاغینا تؤکه‌رمیش!. . .

آنجاق؛ سؤزون جؤهرینی آتالاریمیز دئییـبدیـر: «آروادی آری ساخلار، پئندیری دَری ساخلار!».

بؤیون أیمه‌ک

یؤلداشیملا بؤیوک قارامانـدان سـؤز آچمیشـدیق. اؤ دا اؤنـون اؤلومو باره‌ده خالق کیمی فیکیرلـه‌شـیردی. آجـی- آجـی گـؤلرکن «دؤنیانین هر یئرینده» دئدیم، «انسانین باشـینا نـه گلیرسـه، اؤرادا قادین‌لارین ایزینی گؤسته‌رمک اؤلار».

کسکین- کسکین «یـوْخ» دئـدی، «سَـن گـره‌ک فیمینیسـت اؤلاسان داها فالوسیسم زامانی گئدیبدیر! آنلادین‌می؟!» آنجاق چوْخ سالیٔب چیٔخاندان سوْنرا بیر یئره چاتانمادیق! سوْنوندا «سؤزوم اوْنـدا یوْخ!» دئدیم، «یالنیز دئیه بیله‌ره‌م کی پهلوان نوربایی اؤلدورمه‌دیلـر بلکه اؤزو- اؤزونو اؤلدوردو چؤنکو گئدیب ایکی گؤزلریله گؤرموشـدو کی، حیات یؤلداشی باشقا بیر خانیم‌لا آیری ایشده‌ن چیٔخیر!...»

دؤستومون گؤزلری قـارالان کیمـی اؤلـدو، سـیٔخیم- سـیٔخیم سیٔخیلیب جؤجه کیمی اؤلدو، هئچ تقصیری یوْخ ایدی نئیـه‌کـی اؤ پهلوانین دردینه داغلار آغلامیش‌دی، چای‌لار سئله دؤنموشـدو. غـم اؤره‌گی دردله‌نه‌نده ائله، بئلـه‌جـه اؤلار. سـوْنرا تیتـره‌ک- تیتـره‌ک «ایکی خانیمین» دئدی، «بیر- بیریله اؤلماغینی عاییب بیلمـه‌زدیـم

آمما اؤ پهلوانین حیات یؤلداشیندان بئله بیر انتظاری هئچ یوْخوما دا گتیرمه‌زدیم!»

داها بیر سؤز دئیه‌نمـه‌دی. «خـالق قؤیـون کیمـی‌دیـر» سـؤزو گؤزومـده چاخـدی سیاسـتین گیزلـی گؤجـو سـانکی تـانری‌نـین گؤجودور. حابئله فیمینیسـت یؤلداشـیمین دلـی اؤلدوغونـدان بئلـه آنلادیم کی، هئچ بیر ایگیدین بئلی پهلوان نوربای‌یـن بئلـی کیمـی سینماییبدیر!

نئیله‌مه‌لی؟! انسان اؤغلو مجبوردو بعضـی ایشـلری گـؤره، ائلـه زامان گلیر کی انتحاردان قاچان انسان انتحارا بؤیون آییر!.

شو انسانلار شو دۆنیادا وار اؤلدوقجا قارانلیٚغا- ایشیغــا، هَـر شئیــه، هَـر شئیـه
عـاغیل أردیـره‌جه‌کـلر، تک انسان اؤغلونا
گۆجلـــری یئتمه‌یه‌جه‌ک. اؤنون سررینه
اؤلاشامایاجاقلار.

«آغری‌داغی افسانه‌سی»- یاشار کمال

مَمد اؤرازین اونودولماز خاطیره‌سینه...

شامان یولو

ساققالی بۆس- بۆتون آغارمیش ایدی. آغیٚر- آغیٚر آددیمـلاری سانکی داغلاری تیتره‌دیردی. گۆز آچاندان بَری داغچی‌لیقدان باشـقا بیر ایش گۆرمه‌میشدی اؤزونه ده بیر داغ دئمـه‌ک اؤلاردی، اؤره‌گـی داغلار کیمی وولکانلیدیر گۆزلری ایسه یاشلی...

«داغلار، داغلار، بیزیم داغـلار» دئیـه- دئیـه، آددیـم- آددیـم آددیم آتیب هۆندور بیر قایـانین باشـیندا دوردو! گـۆزلرینی قییـان کیمی گۆیه باخدی بؤیوک بیر قارا قوزغون بیر ایلانین قویروغونـدان یاپیشـمیش‌دی چـۆخ مـاراقلی گلـدی اؤنـا. اؤز- اؤزونـه «اؤلمـه‌ک اؤچون» دئدی، «مجبورسان بیر ایش گـۆره‌سـن، نئجـه‌کـی سَـس- سیزلیگین دادینی بیلمه‌گه مجبورسـان» سـۆنرا سـاغ آلینـی آلنینـا قۆیارکن بیر داها دا جانلی شکیله باخدی یازیق ایلان هئـی باشـینی قۆوزاییردی قوٚزغونو چـالا! آممـا قوٚزغـون هـر قۆوزانـدیقجا ایلانـین باشیندان وورودو سانکی؛ شیطان ایلـه تـانری‌نـین محاربـه‌سـینی خاطیرلادیردی.

نه قَدەر حرکت وارسا سئوگی ده وار، نه قدەر ده سئوگی وارسا مُحاریبه ده وار! حابئله ایلان قوٚوزانماقدان آل گۆتورمه‌ییـب سـۆنوندا قوٚزغونو ائله‌جه چالدی کی، تۆکلری گۆیه ساورولدو.

داغچی ساققالینی تومارلایاراق یئنه ده قوٚجامان آددیملارینـی آتدی یئنـه ده اؤز- اؤزونـه دانیشـماغا باشـلادی؛ «فرصت زامـانین پالس‌لاری‌دیر. فرصت تئز کئچیب- گئده‌ندیر، هر کیم فرصتـلرین قدرینی بیلمه‌سه، بی‌لیگینی آلده‌ن وئره‌ر!...».

داغچی «اؤلونجه‌یه قدەر گزه‌جه‌یه‌م بو داغلاری!» دئیـه- دئیـه گئدیردی. آنجاق اؤ گئتمه‌گه مجبور ایدی نئیه‌کی ایسته‌ییردی اؤزو اؤزونو تانییا بیله!.

بلکه ده اؤ. . .

شاسئوه‌ن سازی باغرینا باسیّب، قـاراچی هاواسـینی چـالیردی، اؤزونده‌ن ائله بیل ایشیق یاغیردی هئیکلی ایسه سانکی هؤندور بیـر قایایدی داوارلارینی کندین آیریمینداکی داغـلارا یایمیشـدی دؤنیـا هئچ وجینه ده‌ییل‌دی. . . .

چؤخ چکمه‌دی آذان سَسی سازین سسـینه قاتیشـدی بیـر آن کیفی پوزولدو اوز- اؤزونه فیکره دالدی سؤنرا اؤز دوتوب یانچی‌سینا ساری «آده آللاه‌سیز!» دئدی، «قاش گؤر اؤ نه سسی‌دیـر؟!» یـانچی الینده‌کی آغاج ایله بیر قانقالی تاپدایاراق «هؤی عمی ائـی!» دئـدی، «بیر ساققاللی کیشی‌دی ائـی!. . کتـده‌ن سـو گتیـره‌نـده گـؤردوم. باشی دا ائی!. . موغان قارپیزینا اؤخشور آمما بیلمه‌دیم نئیـه بـانلیر ائی؟!»

شاسئوه‌ن‌ین ساغ آلینده ساز اؤلاراق سؤل آلینی آلنینـا قؤیـوب مال- داوارا گؤز گزدیردی آزجا سـؤنرا یـانچی‌سینی سسـله‌یـه‌ره‌ک «آده دینسیز اؤغلو دئ گؤروم مـال- داوارا ضـرری یؤخـدو» دئـدی یانچی اوشاقلار کیمی آزیله‌رکن «یؤخدی یوخ ائی!» دئیه باغیردی.

شاسئـوه‌نیـن قیـریـشی آچیلمـادی کـی آچیلمـادی. غضَب- لـه‌نـه - غضب‌له‌نه داواری اؤ کـندین یاخینلیغینـدان سـؤردو بلکه آذان سسینی بیر داها دا دینله‌مه‌یه!

نه‌ده‌ن

خؤشلانمادیغینی هئچ کیم بیلمه‌دی. کیمسه‌یه ده بـو بـاره‌ده سؤز آچمادی. نئجه دئمه‌ک؟!. . بلکه باشقا بیر دیل‌ده‌یـدی، بلکـه لؤوغا بیر شئی بیلمیش. . . بلکه داغلار غَرب‌لرین داغلار ایله فـرق- لیلیدیر. . . بلکه اؤ بیر شامان ایمیش. . . یـا دا بلکـه یـانچی‌سـینین دئدیگینه اینانمادی!. . .

«منی موسیقی‌له دفن ائیله‌سه‌لر واحد اگر
قبریمین تؤرپاغی مین روضهٔ رضوانه ده‌یَر»

مزارین بؤیوکلوگو

حادثه‌سیز حیات هئچ زامان اوْنا یارامادی، هامی شاشیریب قالمیش ایدی مزارینین اؤزه‌رینده آن یاخین یوْلداشلاریندان بیری تریبوْنون آرخاسینا کئچدی دوتولا- دوتولا حزین بیر سَسیله اوْنون سوْن سؤزلرینی اوْخوماغا باشلادی.

«من اوُشاق ایکن باغلاردا نئجه ایلانلار ایله اوْینادیغیمی، داغلاردا ایسه نئجه قوُردلار ایله سئویشدیگیمی هئچ زامان اوُنوتمادیم ایناندیم کی قوْیون کیمی یاشاماقدان چوْخ یاخشی‌دیر قوُردلار کیمی یاشایاسان! من بؤیودوکجه ایکی آیاقلی‌لاردان مین‌لر کره «آللاه» سؤزونو دینله‌دیم ایللر بوْیو فیکیرله‌شنده‌ن سوْنرا بیلدیم کی بیزیم کیمی‌لر اوْنو یارادیب‌دیر نئجه‌کی کؤپکلر بیزلری اؤز آللاهلاری بیله‌رلر.

بؤیودوم- بؤیودوم ییرمی بئشیمه چاتدیم و حبس‌خانایا دؤشدوم. کیمی اوْرادا قاچاقچی ایدی کیمی ده قارین دؤشگونو.

کیمیسی غیره‌تلی و قوُرد اوْره‌کلی، کیمیسی ده هئشده‌رخان اوْغروسو. . . آنجاق اوْغول دا گؤردوم بیر اوُشاغین باشینا اوْچ گوْن چؤلده اوْیون گتیردیگی اوْچون اعدامی گلمیش ایدی و چوْخ ماراقلی‌ایدی کی نه نامازیندان آل چکیردی نه قورآنین‌دان!. . .

سئوگیلی یوْلداشلاریم بیلیره‌م اؤله‌جه‌یه‌م و ایکی آیاقلی‌لار یارادان آللاهین‌دا اوْ عرضه‌سی یوْخدور کی اؤلومومون قارشی‌سیندا دورا بیله! بیلسه‌یدیم اؤلومون آنلامی نه‌دیر؟! اؤلومده‌ن قوْرخاردیم آنجاق، بیر ایستیکان چای ایچمه‌ک منه اؤلمه‌کده‌ن آغیر گلیر. چوْخ‌لاری منی اؤزلریله دوتوشدوراراق دئیه‌جکلر اوْ دلی ایدی حابئله من حیاتیم بوْیو دلی اوْلسایدیم عؤمروموْن سوْنوندا آن عاغیللی‌یام بیر آنلیق بئله‌جه دویورام کی ایمکان‌سیز بیر ایشی گره‌ک یئرینه یئتیره‌م. من غروروم ایله یاشامیشام، غروروم ایله اؤله‌جه‌یه‌م وَ غرورومون شکیلی شعیرلریمده یاشایاجاقدیر.

حیات بیر اوْیون کیمی‌دیر، کیمی اوْنو اوُدار کیمیسی ده اوُدوزار و اؤلوم ده بئله‌جه‌دیر. تکجه بیر شئی اوْره‌گیمی سیْخیر اوْنو دا اؤزومده‌ن باشقا هیچ کیم بیلمه‌ییر، یالنیز و یالنیز اؤزوم بیلیره‌م و اؤزوم ایله مزاریما آپاراجاغام! آنجاق اوْلاجاق اوْلوب من ائله گلدیگیم کیمی بئله‌جه ده گئده‌جه‌یه‌م و سوْنوم ائله بئله‌جه اوْلاجاق ایمیش!

هامی بیلسین! دوْنیا بیلسین! هر ایسته‌گیمه ده چاتسایدیم‌سا یئنه ده اؤلمه‌ک ایسته‌ییردیم من عؤمروم بوْیو تکجه یوْرقان- دؤشه‌کده اؤلمه‌کده‌ن قوْرخموشام و قوْرخونو کؤله‌لیگین یوْکسک مرتبه‌سی بیلمیشه‌م.

سئوگیلی یۆلداشلاریم یالنیز عؤمروم بۆیو بیر کره سیزه یالواریرام من اؤله‌نده‌ن سونرا غم اۆستونه غم قالامـاییز. ایگیدین باشینا اۆیون گَلر و هیچ کیشی‌نین حاققی یۆخدو بئله بیر ایگیدلرین گله‌جه‌گینه آغلایالار. منیم مزاریم اۆزره کاشکی نۆوحه یئرینه، «قاراباغ شکسته»سینی سسله‌ده‌سیز! قبیر داشیمدا اۆ کیمسه‌نین کی وارلیغی یۆخدور آدینی چکمه‌یه‌سیز! بیر ده منی اؤز کندیمیزده قویلایاسیز بلکه تۆرپاق آرزی‌سینا چاتا بیله‌م!

ائی سۆن آرزیم... تۆرپاق آرزیم!...»

نۆوحه‌نین سَسینی کسدیلر، هامی شاشیریب قالمیشدی اؤله‌نده‌ن ده سونرا حادثه‌سیز حیات اۆنا یارامادی. قاراباغ شکسته‌سی انسانی حاشیش‌چی‌لر رؤیاسینا آپارمیشدی مزارا ایسه باشقا بیر گؤزه‌للیک وئرمیش ایدی. حابئله بؤیوک و صنعتکار کیشی‌لرین ده‌یه‌ری حادثه‌لرده اؤزونو گؤستره‌ره بیلر!

نه فرقی؟!..

چۆخ زامان ایدی بیلگی‌سایار ایله باشینی قاتمیش‌ایدی، یاواش- یاواش قاش قارالیردی، گؤزلری یۆرولان کیمی اۆلموشدو. بیر آن گؤزلری «آمانات» عنوانلی بیر سایتا ساتاشدی حابئله ساغ آلینی قومرال تئللرینه چکه‌نده حیات یۆلداشینی گؤردو چای آلینده باشینین اۆستونده دوروبدور. دۆداقلاری قاچارکن «نه ایشه باخوردون» دئدی. مریم ده قیرجانا- قیرجانا «هئچ، خوارزمشاه تاریخینی اۆخویوردوم» دئیه چایی ماسانین اۆزه‌رینه قویدو.

آیدین‌ین بئینینده سانکی بیر شئی چاخدی. سۆل آلینی مانیتۆرون اۆزه‌رینه قویارکن «خوارزمشاه‌ین اوزلاق آدلی بیر اۆغلو واریدی» دئدی، «مۆغوللار زامانی قارداشی سولطان جلال‌الدینه بیر کاغیذ گؤنده‌ریر، کاغیذی آپاران شاطیر صالح ایمیش. اۆنون کیمی‌لر قاچا- قاچا یوخلایا بیله‌رمیشلر! دئییرلر شاطیر صالح‌ری شهرینه یئتیشه‌نده خسته‌له‌نیر، آمما خسته‌لیگینی نظرده توتمور. اؤزونو گۆجو پیسلیگینه‌ن زنگانا یئتیریر. گؤرورکی اۆلوم تۆزو اۆزونه قۆنوب، کاغیذی یئییر، اۆزلاق وئردیگی آلماسی دا آغزینا قۆیوب کاروانسارا یئیه‌سینه اۆز توتوب دئییر: (ایسته‌میره‌م سنه چۆخ زحمت اۆلا اۆزوم

گؤزلریمنەن آغزیمی دستمالینان باغلارام آمما دؤشەیمین آلتینا پول قویموشام گؤتوروب کَفَن آلارسان بیر ده قبیر داشی چێخاتدیرارسان منه!).

هَن!. . دؤرد ایل اۏستوندن کئچەندن سۏرا اۏزلاغین یۏلو زنگانا تۏشور. چۏخ سالیب- چێخاندان سۏرا کاروانسارا یئیەسینی تاپیر اۏنون دانێشیغیندان سئچیر کی آلماسی آغزیندا قبرینه آپاریبدیر. سۏرا صالحین قبیر داشینی گؤتوتدورور گؤرورکی آلماس آغزیندادیر!»

مریم أزیله- أزیله «یالان دئمه!» دئدی، « بیر شاه اۏغلونون ائله گؤزو قالمیشدی اۏ آلماسدا!».

آیدین کسکین- کسکین «یۏخ» دئدی، «اۏ ایستیردی بو ایشینەن آماناتین دەیەرینی گؤرسەده!»

داها حیات یۏلداشی سؤزون دالیسینی دوتمادی، یاخشی بیلیردیکی قارشینداکی بیلگی‌سایار بیر باختی قارانین آماناتی‌دیر، اۏنون آرینه فلک قیسمت ائدیبدیر. جابئله اؤز- اؤزونه دیلینین اوجوندا بیر سؤزلری سؤیلەدی: «کشیش، خاخام یا دا مالّلا نه فرقی؟!. . دئدیکلرینه هئچ زامان اینانماییب‌لار!».

حیات اینجەلەمەسی

«اسکی چاغلاردا ائششەک ایله خلوەری خَرمنه آپارارمیشلار گؤنلرین بیر گۆنونده عزآلی خلوەری خرمنده آچیب قاییدیر. کندین چاییندان کئچەنده ائششەک‌لری سانابیر. گؤرور کی بیری یۏخدو. ائششەک‌دەن ائنیر یئره یئنه ده سانابیر گؤرور کی سانی آز دەییل. یئنی‌دەن ائششەک‌لرین بیرینی مینیب سانابیر گؤرور یئنه ده بیری یۏخدو. بئلەلیکله هر ائنیب- میندیکجه ساییمی بیر اۏلمابیر. نهایت ایش اۏ یئره یئتیشیر کی گۆنش باتیر! آمما ائششەک‌لرین پێرۏبلەمی سرریلی قالیر.

جابئله انسانلار باشقا کائناتلاری دا آیاقلارینین آلتیندا قۏیورسالار یئنه ده حیات فلسفەلری عزآلی‌نین حیکایەسیندەن باشقا بیر شئی دەییل!»

داها بیر سؤز دئمەدی تریبۆنون آرخاسیندان ائنیب- گئتدی. سؤزلری بیرینه گۆلونج گلدی، بیرینین یۏکونو آغیرلاتدی، بیرینی غضَب‌لندیردی اۏ بیرینی یۏخا چێخارتدی. بیریسی ده خالقا باخیب اؤز- اؤزونه «یانی نەمەنه؟!. . » دئدی، « اۏ هامی‌نی آلداتدی!».

ظۆلم ائده‌نلر. . .

«حیات بیزه یاراشماز» دئدی، «حیـات بیـزه حیاتـا بنـزه‌ر بیـر شئی‌دیر! حیات بیر کؤپک کیمی‌دیـر دۆنیـا دری کیمـی. . . کؤپـک دری‌ده‌ن آل گؤتورورسه دری کؤپک‌ده‌ن ال گؤتورمه‌ییر!»

دئمه‌ک اوْلماز، بلکه ده سؤزلری ایچین‌دیر. ایللر بوْیو آتاسینین شکیلی ایله دانیشار یادینا گله‌نی آدی ایسه «نیظـام» سـوْی آدی دا «متوللی»دیر. هئچ بیر مُطلق شئیه باغلیلیغی یوْخ‌دیر آخشامچی‌دیر یانی؛ شاراب، ووْدکا، ویسکی دوْشگونو دیر. اوْ چاخیرینـداکی قـاری-نین شکیلینی جنّتین حوریلرینه وئرمز! نه ظۆلم ائتمیـش ایـدی نـه ظۆلم ائده بیله‌ردی، نـه ده کـی ظۆلمـو گـؤره بیلـه‌ردی. سَسسیز-ساکیت ایمامزادایا کئچیب، آلینی اوْزادیـب ایچـدیگینین پاراسـینی گؤتوره‌ردی.

نئجه دئمه‌ک؟! گۆنلرین بیر گۆنونده بیر شیل اوْشاغی ایمام-زادانین دیره‌گینه زنجیرله‌ییرلر بلکه شافا تاپا بیله! نیظـام آز گؤزلـه-ییر، چوْخ گؤزله‌ییر، زامان چوْخ- چـوْخ اوْزانیـر. ایسـته‌ر- ایسـته‌مز

چاخیرینداکی قاری یادینا دوْشور. میزیلدایا- میزیلدایا دوْداقلارینین اوْجوندا «هئچ بیر پیشیک آللاهـا خـاطیر سیـچان توتمـاز!» دئییـر. سوْنرا اوْز دوتوب شیل اوْشاغین ساری‌شین آناسـینا «بـو ایمـامزادا» دئییر، «سوْیوق دَیمه‌یه، قیزیلجایا، سَرطانا شافا وئره‌ر یوْخسـا شـیله یوْخ! ایستیرسن اوْغلون شافا تاپا، گؤتور آپار مشهده!» اوْ تۆرکـه‌سـایا خانیم ایمامزادایا اینان کیمی نیظامین دا سؤزلرینه اینانیر.

حابئله زنجیرین سسی اوْزاقلاشارکن نیظام سوْل آلینی اوْزادیب بئش- آلتی دانا مینلیک گؤتورور. آزجا یوْرغونلوغـو آلیـنان کیمـی اوْلور. اوْلدوزلار گؤزلرینده‌ن گوْله- گوْله گلیرلر. آیاقلاری بیر- بیرینه دوْلاشا- دوْلاشا میرفتاحین تۆکانینا ساری قاچیر.

نیظـام ایمـامزادادان اوْزاقلاشـا- اوْزاقلاشـا آرخاسـیندا قـالان دوواراداکی قورآنین سؤزو گؤزلرینده کیچیک‌لـه‌نیـر؛ «اوْنـلاری کـی ظۆلم ائدیبلر تئزلیک ایله بیله‌جکلر هارا قاییتمالی‌دیـلار و طـالع-لری نئجه‌دیر؟»[1].

---

[1]- شعرا سوره‌سینین سوْنونجو آیه‌سی‌دیر.

انسانین کی ووجدانی وار

یوْلداش‌لاری ایله ایچ ها ایچ ایچیردی، وطنینـین، فهلـه‌لـرین، بولاق‌لارین، بیر- بیری‌لـرینـین سـاغلیغینا ایچیردیلر. ایچـدیکلری سولارین بؤیوک سرری‌دیر. آدامی فلگین بوْشلوغونا، قار بوْرویه‌ن کند یوْللارینا آپاریب چیْخاردان ایدی.

نـده‌نسـه یوْلداشـلارینین اوْچ ایـده یوْرولـدو. آمـمـا اوْ هئـی! دالیسینی گلیردی. گـؤزلری ایسـه قیْـپ- قیرمیـزی قیْزارمیشـدی. بیـرآن گـؤردو ویسـکی‌نـین آخیـر- اوْخـورو دیـر. کـؤر دوتـدوغونو بوْراخمایان کیمی بَرک- بَرک ویسکی‌نین قابیندان یاپیشیب «مییانا گؤزه‌للرینین ساغلیغینا» دئیه باشینا چکـدی. «نـه خبـرون‌دی؟! نـه خَبَرون‌دی» سؤزو اوْتاغی باشینا گؤتوردو.

دریندن بیر آه چکره‌ک «شاه عابباس» دئدی، «گوْن‌لرین بیـر گوْنو مییانایا یوْلو دوْشور. کیشی‌لـرین قاباغینـدان شَسـلی- شَسـلی کئچیر سوْرا خانیم‌لارین قارشیسیندان کئچه‌نده گؤرور کی بیـر قیْـز باشینی آشاغی دیکیب‌دیر شاه عابباسا یامان بَرک ده‌ییر. حیرصلی-

حیرصلی دئییر: «آی قیْز هئی!. . . مه‌یه گؤرموسـه‌ن شـاه عابباسـین قارشـیندا دوْروبسان!» بیچارا قیْز «بیلیره‌م شاه» دئییر، «آمما نَزاکتده‌ن اوْزاقدی، آدام شاهینین قارشی‌سیندا باشینی دیک توتا!» حابئله شاه عابباسین بورنو یئلله‌نیر، ائله بیل قوْلتوغونون آلتینا قارپوز قوْیوللار. قارا بیغلارینی بوْرا- بوْرا دئییر: «آده داینا ایندی سنون شاهون دئییر: منه باخ گؤزه‌ل قیْز!» سوْرا شاققا چالیب اوْز- اوْزونه اوْغونوب، گئدیر.

خانیم قیْز غضَب‌لنه- غضَب‌لنه «مه‌یه کوْرسان!» دئییر، «بارماغیمدا اوْزوگو گؤرموسن بیزیم یئرده دَب‌دیر کی دئیه‌رلر: (آللاه ایکی گؤزو یارادیب ایکی گؤز اوْچون). چوْخ دا شاهام- ماهام دئمه آنام اوْله‌نده منه دئییب‌دیر:

(بیر قارقا آبیْر- حایا
بیر اوْره‌ک سئوگی
وَ بیر قورد اوْره‌ک

منده‌ن سنه قالیر قیْزیم، یه‌لیگ اوْل بوْ اوْچ ده‌نه اوْجاقدان. یه‌لیگ اوْل!)».

شاه عابباسین توْک‌لری بیـز- بیـز دورور حیرصینده‌ن باغیر- باغیر باغیریر: «آده دین‌سیزلر!. . . بونون آداخلی‌سی کیمدی، دئیـوْن گلسین!» کیشی‌لرین ایچینده‌ن بیر شالواری یاماقلی کیشی تیتره- یه- تیتره‌یه گلیب شاه عابباسین قاباغیندا دوْرور.

- ایشوْن نه‌دیر آشی؟!
- هئچ!. . . چوْبانام.

شاه عاباس دَرینده‌ن بیر آه چکیر، باشینی تؤولایا- تؤولایا بیر قیزا باخیر بیرده چؤبانا! ایسته‌ر- ایسته‌مز اؤز- اؤزونه دئییر: «کاش کی سن شاه اؤلئیدون من ده چوبان آه!. . . کیشی شانسی آختارماز، شانس کیشی‌نی آختارار!».

آیدین قیزارمیش گؤزلر ایله یئنی‌ده‌ن ویسکی‌نین بوْش قابینا باخدی. نده‌نسه داها بیر سؤز سؤیله‌مه‌دی. یؤلداشلاری اؤتوردوقلاری یئرده دؤنوب قالمیشدیلار. بلکه اؤنلاری سَس‌سیزلیگین یؤللارینا بوراخمیشدی.

پنجره‌نین قابیندا نارین- نارین قار یاغیردی. آیدین اؤزو ریاضیّات طلبه‌سی ایدی. بیلیردیکی بو دؤنیادا نه قار وارسا هامی‌سی آلتی ضلعی‌دیر آمما میلیاردلارجا قاردان بیر دانا دا تاپیلماز کی؛ تام بیر- بیرلری کیمی اؤلا!

اؤ قارلاردان بو سؤنوجا چاتمیشدی کی؛ داها هئچ قیز، اؤ دئدیگی قیز اؤلانماز، تاریخده‌کی قیز اؤلانماز. بلکه ائله بوتا گؤره «انسانین کی وؤجدانی وار!» دیل اوجوندا بیرآن دئدی.

ایت جَنده‌گی

ساچلارینی آرادان آییریب باغلایاردی. اؤزاقدان گؤرونه‌ن اؤکوز بوینوزلاری کیمی اؤلاردی مانتؤوونون یاخاسیندان تؤلکو قوْیروقلاری آسلایاردی. دوداقلاری ایسه قیزیل گؤل ایینی وئره‌ردی. یئرییه‌نده کهلیک کیمی سَکردی، دوراندا دا مارال کیمی باخاردی. اؤز باشینا اوشاقلار کیمی بی‌عار- بی‌عار دوْلاناردی. دؤنیا، دؤنیا اؤلاندان بَری تکجه بی‌عارلار آزادلیغین طامینی دادا بیلیبلر یؤخسا باشقالارینا فلک اؤ قدر قان قوسدوروبدور کی اؤز قانلارینین گؤلونده بؤغولوبلار. ائله بؤغولوبلار کی اؤنلارین بؤغونتوسیندان اَن دهشتلی فاجعه تاریخین محاربه صحنه‌لرینده ده گؤسته‌ریلمه‌ییبدیر!

نئجه دئمه‌ک؟! شاعیرلر اؤ خانیمی گؤرسه‌یدیلر. ده‌لی‌جه‌سینه دئیه‌ردیلر شعر اؤنون گؤزلریندن دؤغولوبدور. رسّام‌لارین آللری قورویاردی پاخیل گؤزه‌للرین اوره‌گی پارتلایاردی. شیطانین جنی چیخاردی و نهایت آللاه ایسه اؤزونو کیشی جیلدینه سالیب چاغداش مجنونلار کیمی اؤنون آرینی اؤلدوروب مجازات دارینین باشینا گئده‌ردی.

اؤ عشق سؤیلو گؤزه‌ل چؤخ وَحشی ایدی. قیشین ایپ ایستی چاغیندا داغچیلیغا چیخدی. آرخاسیندا قالان قار اؤستونده‌کی

ایزلری بؤیویوب- بؤیویوب دایناسورلارین ایزلری کیمی اؤلوردو. آزلدەن سببسیز بیر شئی اؤلماز! بلکه بئیننده بئله بیر ایزلری رسیملەییب گؤجونو ایسه آیاقلارینا گتیریردی. آیاقسیز گؤناه اؤلماز کی هئچ، اؤلسا دا اۆرەگه یاتماز! اؤ آز گئتدی- چوْخ گئتدی، دره-تپه دوْز گئتدی. آرخاسیندا بؤیوک- بؤیوک، چالا- چوْخور یاراندی.

ایستەر- ایستەمز شَهَره یاخین بیر صفالی یئرده دوردو. دؤنوب آرخاسیندا اؤلان چوْخورلارین بیرینه دؤشدو! بیر کیشی ده آینینده تؤلکو دریسی قاچا- قاچا گلیب اؤ گیرەن چوْخورا ائندی. بیر- بیرلرینه باخدیلار. گؤزلرینین هر بیرینده «بیر تؤلکو حیله» اوْیان- بوُ یانا قاچیردی اؤز- اؤزونه «حیله گؤجون گؤللەسی‌دیر» دئیه بی‌عار- بی‌عار تؤلکو قوُیروقلارینین اوْرتاسینداکی دؤیمەلری آچدی. سوْنرا قیْرجانا- قیْرجانا «اؤشورەم!» دئدی. کیشی داها ماجال وئرمەدی. جیلدیندەن چیْخاراق نه گؤجو وارسا سؤپوروب باغرینا باسدی.

حابئله قوْجا دؤنیا بیر آن دیلینی دیشلەدی. آغزی قان ایله دوْلدو. بیر آن قادین‌لارین آلیندەن ائله چیمچیشدی کی ایتین جندەگیندەن اؤ قدەر چیمچیشمەمیشدی. ندەنسه باشینی قوْزاییب گؤیه باخارکن «گریبایدوف»ون درامینین عنوانی یادینا دؤشدو «هر نه قدەر عرضەلی و چیْخارلی اؤلسان، اؤ قدەر ده یازیق‌سان!».

یامان گؤنده آرخام اؤلان یؤل یؤلداشیم بحری علی‌یه...

اثلەیکن اللرین تئللره دەیدی
بیزیم اثل نئچه مین اثللره دەیدی

توْرپاق سئوگی‌سی

دوْغرودان دا حاقق عاشیغی ایدی. گؤزلریندەن دده‌قورقود حؤرمتینی، بابک‌ین غیرەتینی، یعقوب بیگین[1] جسارەتینی دوُیماق اؤلاردی. کیمسه بیلیرمی؟! بلکه ده اؤ آلتای داغلارینین آنیتی‌دیر. بوْی- بوُخونو مین بیر چاوانا دەیەردی. یئریشیگی عسگرلر کیمی-ایدی. سازی باغرینا باسیب «آی آغالار!» دئیه باغیر- باغیر باغیردی، «ارنست شکلتونو» دئییرەم، «گؤنئی قوْطبونو نئجه گئدیب تاپدیغیندان سؤز آچیرام. ایگیدین باشینا اوْیون گَلر، قورد أنیگی قورد اؤلار، کیشی‌نین اۆرەگی داغلارجا اؤلار هئچ زامان اؤمیدسیز یاشاماز!

ارنست شکلتونو دئییرەم، گمی‌لری گؤنئی قوْطبوندا بوز تَلَه-سینه دؤشور. دوْققوز آیدان سوْنرا حیاتین آن آغیر، آن سوْیوق یؤکونون آلتیندا گمی‌لری پارام- پارام پارچالانیر. اؤچ دانا یاردیمچی قاییق گؤتورورلر بیر تهر آلاچیق دوْزەلدیب دالدالانیرلار، یئیب-

---

[1]- یعقوب بیگ: آن قانلی بیر فاجعەدەن سوْنرا ۱۸۷۰ م. ده دوْغو تورکستانین (اویغورلارین) ایستقلالینی اعلام ائتدی. ایندی ایسه مزاری کاشغرده تورکچولر طرفیندەن حؤرمتله قارشیلاییر.

ایچمه‌کلرینی قایدا اؤزونه سالیرلار. حابئلـه انسـان اوْغلـو مجبـور اوْلورسا قیتماز دا اوْلار. بئله‌لیکله آیلار بوْیو دؤزه‌نـده‌ن سـوْنرا بـوْزلار آریئیر، قاییق‌لارینی سویا سالیب ۲۷- کیشی اوْچ قوروپا بؤلونـورلر. اؤزلرینی گوْجو پیسلیگینه‌ن بیر آدایـا یئتیریرلـر، آدینـا ایسـه فیـل آداسی دئییرلر. نئجه دئمه‌ک؟! فلـک آدامـی قارییانـدا قـارییر. فیـل آداسیندا هئچ بیر مئیمون سؤیلو یاشـامیرمیش یـالنیز اوْرادا بعضـی حیوانلار یاشاییرمیش.

بو اوْلانی شکلتوْن «گـوْنئی» آدلـی کتابینـدا سـؤیله‌ییبـدیر. اوْ اوْرادا بئله یازیـب؛ «کیشـی‌لـر لاپ اوْره‌کـده‌ن گوْلـوردولر، توْرپـاغی اوْووجلارینـا گؤتـوروب گؤیـه سـاووروردولار. منـه ائلـه گلیردیکـی دوْنیانین آن باهالی داشلارینی اوْینادیرلار!»

آی آغـالار! آجی اوْلسا- چیرکین اوْلسا هر بیر شئی‌ده‌ن توْرپاق گؤزه‌ل... گؤبه‌گیمیز کسیلیرسه توْرپاغینان باسدیریلیر. سوْنوموز دا توْرپاق اوْلور. اوْشاق ایکن آن آز ایگیـد تـاپیلار کـی توْرپـاق طـامین دادانمایا! و نهایت دئیه بیلله‌م: آنا سوْدو- توْرپاق دادی!...»

سوْنرا سازی باغرینا باسیب اوْره‌گینـین آن گـؤزه‌ل دویغوسـونو دیله گتیردی:

«گل باکییا باغیم- باغچام گوْله‌نده
بیرجه آووج توْرپاق گتیر گله‌نده
دوْستلار قاتسین توْرپاغیما اوْله‌نده
بلکه اوْندا کامه چاتام شهریار!
سوْن منزل‌ده راحت یاتام شهریار!»

ائشیکده ایسه یاغیش تزه یاغیردی، توْرپاقـدان سَـرخوْش‌لـوق ایبی گلیردی. هامی‌نین گؤزلری یاشارمیشدی نه‌ده‌نسه پنجره‌دن بیر آن ائشیگه ساری باخدی یئنه ده سازی دیلله‌ندیردی:

«بو توْرپاق منیم‌دیر
منیم‌دیر
منیم‌دیر بو گئنیش توْرپاق
اوْنو سوْواران دا آلین تریمدی
آلیمده اوْراغیم
پاسلانماز یاراق
بو توْرپاق
بو یاراق
شاه آثریمدی...»[1].

---

[1]- لیتوا شاعیری و. مانفیلادان‌دیر.

قـؤرخونج ده‌ییل‌می‌سنه اؤ کیمسه‌نین کی حاققیندا یازیرسان وارلیغی یؤخدور و هئچ زامان اؤلمایاجاقدیر.

«کافکا- میلنایا یازدیغی مکتوبلارین بیرینده»

نه اؤزو وار نه مئیمونو

اؤزونده‌ن یامـان قؤرخـوردو، قؤرخـوردوکی وارلیغـی اؤلا! آتـا- آناسی، آللاهی اؤلا! اؤزونو بیر قارالتی دا بیلمه‌ییـردی. قؤرخـوردوکی قارا چوخالارین دا ایچینده تک باشینا قالمایا! نه اؤلـه بیلیـردی، نـه اؤلدوره بیلیردی، نه ده اؤلومده‌ن قاچا بیلیردی.

یاتانـدا یـالقیز یـاتیردی دورانـدا دا کؤلگـه‌سـیله دورورودو. اؤز- اؤزونه «کؤلگه‌مده‌ن باشقا کیمیم وار؟!» دئیه اؤغونوب گئدیردی.

اؤ ائله آنادان دا اؤلاندا یـالقیز ایـدی. یـالقیزلیغینین آللاهـا دا باغلیلیغی یؤخ ایدی. آللاه سَهلی آتا- آناسینا دا یـؤخ ایـدی. اؤزونـو یؤخ بیلیردی، یؤخ اؤلماق دا ایسته‌ییـردی. آلـلاه‌سیز ایـدی، آتـا- آناسیز ایدی، اؤنلاردان دا باشقا کائنات‌سیز ایـدی. یؤخلوغـو دا یـؤخ بیلیردی. نه گؤرورسه بؤش بیلیردی. هـر بیـر هـایی، هـؤی دینلـه- ییردی.

حابئله کـافیر آییـنـدا گؤزگونـون قارشـی‌سیندا دوردو. اؤزونـو مامیلی- ماتان بیر مئیمون گؤردو! آزجا قؤرخوسو قاچدی اؤره‌کله- نه- اؤره‌کله‌نـه «جهنّمـه گـؤرا کـی یئـر- گـؤی اؤروجـدو» دئـدی، «دؤنیادا بیر ده‌نه عشقی وار، دؤنیادا بیر ده‌نـه وحشـی وار اؤ دا کـی دریـادیر. گـره‌ک اؤنـو کابـاب ائلییـه‌م گـره‌ک اؤنـو کـافیر آیـی قورتولمامیش کاباب ائلییه‌م!» داها بیر سؤز دئیـه‌نمـه‌دی، یئنـی‌ده‌ن گؤزگویه باخدی، نه اؤزونو گؤره بیلدی نه مئیمونو. . .

هم خان اؤیره‌دیب، هم ده کی سید

خان باشینا قارا ساریق دؤلامیشدی، یانی؛ سؤیو سیّدلرده‌ن ایدی. هئچ کیم اؤنا گؤلده‌ن آغیر سؤز دئمه‌زدی، نئیه‌کی قؤرخوردولار جدّی دوتا! گؤره‌سن بئله بیر خؤشبخت خان اؤلارمی؟! نه عثمانلی پاشالاری نه صفوی پادشاهلاری، هئچ بیری اؤنون تؤپوغونا چیٔخانمازدی.

گؤنلرین بیر گؤنونده خان قارا کرمه اؤز دوتوب «آی ائششه‌ک کیشی» دئییر، «نئیه نماز قیٔلمیسان؟!» اؤ دا «باشارمیرام خان!» دئیه جاواب وئریر. خان بیغلارینی بورارکن «آده یاهود اؤغلو یاهود» دئییر، «من نه گؤردوکلریمی سن ده گؤر» سؤنرا اؤزه‌ل بیر فؤرمادا آل آیاقلارینی یوٗیوب نامازا دؤشه‌نیرلر. ایسته‌ر- ایسته‌مز بیر ائششه‌ک آریسی گلیب خانین آلنینا قؤنور. خان بیر آن «وای، وای!» دئیه یوموشاجیق آلی ایله ائششه‌ک آری‌سینی اؤلدوره‌رکن بیرینی چیٔخاردیر.

بو اؤلاجاقدان سؤنرا قارا کرم گؤنده دؤرد کره آللاهین قارشی‌سیندا ایئلیب- دورور، سؤنوندا ایسه «وای، وای» دئییر. آنجاق قارا کَرَمین هَردم گؤلمه‌گی گلر. کیم بیلیر بلکه اؤندا خانین عطیرلی ایپی اؤنو کیفله‌ندیریر!

و نهایت هر کیم قارا کَرَمه اؤیود وئریرسه یا «بونه تَهَر ناماز قیٔلماق» دئییرسه یالنیز و یالنیز بو سؤزو دینله‌ییر: «هم خان اؤیره‌دیب، هم ده کی سیدا!».

باریش- آزادلیق

کیم بیلیر؟ کیم بیله‌جک؟ کیم دئیه بیله‌ردی؟ کیم بیله‌نده ایدی؟ کیم بیله‌نده اوْلا بیله‌ردی؟ کیم بیلیندیره‌ردی؟ کیم بیلیندیره بیله‌ردی؟ دؤنه‌ن پیچاق وورسایدین قانی چیخمازدی، دؤنه‌ن گؤزلری قارالمیشدی. دؤنه‌ن حیرص باغیرساقلارینی کسیردی، دؤنه‌ن قانینا یئریکله‌ییردی. دؤنه‌ن کئچه‌ن ایل ایدی بو گؤن یئنی ایل. . . ایل چؤندو، ائلی گؤردو اوْ دا دؤندو. اؤره‌گینده «من دؤنه‌ن کی من ده‌ییله‌م» دئیه- دئیه نیفرته ساری گئتدی. آللرینی سیخدی، ائله‌جه دویدوکی آللری ده‌ییشیلیب‌دیر آللرینه اینانمادی. گؤزلرینی اوْوخالاییب گؤزلری ایله باخدی اؤز- اؤزونه «بو کی نیفرت ده‌ییل، عشق‌دیرا!» دئدی. گؤزلری یاشاردی، گؤز آلتی باخدی گؤردوکی اوْنون دا گؤزلری یاشاریبدی، اوتانا- اوتانا «منی قارداش کیمی بیل اؤزووه، تَزه ایلده‌ن!» دئدی سَسی بوْغولموش کیمی گلیردی، اضطراب، قوْرخو، اؤمیدسیزلیک جانینا دوْلموش‌ایدی آنجاق اوْ دا جاوابیندا «من» دئدی، «ائله سنی قارداشیم کیمی

بیلیره‌م» سوْنرا باشینی آشاغی سالدی. داها بیر سؤز دئمه‌دی، اؤره- گی هاوا کیمی دوْلموش ایدی.

یاواشجاسینا گؤز آلتی بیر- بیرلرینه مرد گؤز ایله باخدیلار. داها بیر- بیرلرینی قانلی گؤرمه‌ییردیلر. انسان اوْغلو ائله بئله‌جه اوْلار هر انسان یالنیز بیر انسان یوْخ! بلکه مین‌لرجه انسان‌دیر. ایچینده‌کی سَرحدلری گؤسته‌رمک اوْلماز.

کیم بیلیر؟ کیم بیلیندیره بیله‌ر؟! هاچانا قدَر گدیک، گدیک- دیر تَپه ده‌ییل! هاچانا قده‌ر تپه، تپه‌دیر، داغ ده‌ییل. آنجاق دئمه‌ک اوْلارکی هامی‌سیندا نوْروز گؤلو بیته‌ر گؤی- بنؤشه ره‌نگینده بیته‌ر. خوْش خبرلی ائلچی کیمی باهارین گلیشینی سؤیله‌یه‌ر. شاختا اوْنو قوروتسا دا آزادلیغین جارچی‌سی‌دیر.

گله‌جه‌ک و ایت‌لر

بو زاماندا هر نه یئنی‌لشیبدیر، داها عرب‌لر دوه ایله مکه‌یه گئتمه‌ییرلر. داها آوروپالیلار چؤرتکه ایله سالیب- چیخمابیرلار. داها ائششه‌ک‌لر یئرلرینی آوتوموبیل‌لره وئریبدیلر. حابئله داها کؤپک‌لر ده یئنی‌لشیبدیلر، آدلارینا ایسه «پوْلیس یا خیابان ایت‌لری» دئییرلر.

خیابان ایت‌لرینین گؤزلری دؤیماز اوْلار، قارین قوْلو اوْلارلار. بئیین‌لری پئیین اوْلار. بیر آرمودون اؤستونده مین‌بیر آیی کیمی اوْینایارلار. عارسیز- عارسیز گزه‌رلر، کوْچه‌لرده گئجه- گوْندوز سوْمسوک‌له‌نرلر. دین- ایمانلاری پارا اوْلار، قانسیز اوْلارلار.

گوْنلرین بیر گوْنونده «خیابان ایت‌لری» صمدین آرخاسیجا کوْچه- کوْچه گزیردیلر، قاپی- قاپی سوْمسوک‌له‌نیردیلر. صمد اؤزونه اوْدیکولون ووراركن ایز ایتیرمک ایسته‌ییردی. آمما آل چکمه‌ییردیلر کی آل چکمه‌ییردیلر! اسکی زامانین ایت‌لری سیْرتیق اوْلاردی- سوْمسوک اوْلاردی، میْندار اوْلاردی! آمما خیابان ایت‌لرینین یانیندا لاپ آقا ایدیلر آقا سهلی لاپ خان ایدیلار.

بئله‌لیکله آیلار گئتدی، یازلار گوْلدو، پایلار ایسه قاریپیزلاندی ایلان ایلیندن ایت ایلینه قدَر زامان سوْروندو آمما خیابان ایت‌لری صمدین ایینی آختارماقدان واز کئچمه‌دی‌لر.

نئجه دئمک؟! ائله دئیه‌رلر سؤز واختینا چکه‌ر. گئجه‌نین یاریسی صمدین یئرینی تاپیرلار. صمد گؤرور قاچاجاق یوْلو یوْخ، اؤز دوتوب یوْلداشینا ساری «جبار» دئییر، «بیلیرسن کی جان شیرین اوْلار! گَل منی اؤلدور قوْی بو ایت‌لرین آلینه توْشمویوم».

صمد یوْلداشینین گؤزلریندن «یوْخ!» سؤزونو اوْخویارکن گوْلومسه‌یه – گوْلومسه‌یه «کیشی! دوْستلوغون گؤزه‌للیگی بوْرادادیر کی؛ انسان اؤلمه‌گه مَجبور اوْلاندا یاخشی‌دیر کی دوْست آلینه‌ن اؤلوب گئده!» دئییر. آن ماراقلی بو ایمیش کی قاپی‌نین آرخاسیندا اوْلان خیابان ایت‌لری بو سؤزلری دینله‌یه‌نده قودوزلانیب خوْرولدانیرمیشلار!

کیم بیلیر؟! بلکه گله‌جه‌کده «پساپوْلیس» یا «مرّیخ ایت‌لری» میدانا چیخاجاقدیر. کاشکی بیزلر ائله بیر گوْنو گؤره‌نمه‌یه‌ک!!!.

جسارت- ائششه‌ک- اۉ

کندلری گؤیلونه دۆشموشدو. بیر اۆره‌گی شَهَرده اۉلسایدی بیری ده کندلرینده اۉلاردی. گئتمه‌گه چۉخ تله‌سیردی. لاپ دۉغروسو آزجا قالیردی بالادان چیٛخسین!

قیٛشین سۉیوق کسه‌ن یۉلونا باخمایاراق تاکسی تلئفونی ایله کندلرینه یۉلا دۆشور. آمما کندلرینه بیر کند قالاندا داها تاکسی گئده‌نمه‌ییر قار دۆز گؤزه چارپیرمیش. گؤز گؤزو گؤرمه‌ییرمیش. ساچلاریندان بوز ساللانیر. قوردلارین قۉرخوسوندان تک باشینا گئده‌نمه‌ییرمیش! بیر آن گؤرور کی کندین کۆچه‌لرینده بیر ائششه‌ک اؤز باشینا دۉلانیر. قۉرخوسوندان ائششه‌گی قاباغینا سالیب بیرلیکده کندلرینه یۉلا چیٛخیرلار. «قورد گلیرسه ائششه‌گی وئره‌رم قاباغا» دئیه- دئیه اؤزونه ده اۆره‌ک وئریر. نده‌نسه یۉلون یاربایاریسیندا ائششه‌ک قاییٛدیب اؤز کندلرینه ساری قاچیر. اۉ دا اۉنون آرخاسیجا!. . .

داها ائششه‌گین اۆره‌گینی اَله آلانمایرکی هئچ، باشینی دا آللادانماییر! حیرص باغیرساقلارینی کسیر. غضبله‌نه- غضبله‌نه «دوراجناب» دئییر، «کتدینین شهرلیسینین آغزینا اۉسترورم!

دۉغوردان دا قۉرخاق اۉلارمیش!» سۉنرا آللرینی هۉوخالایا- هۉوخالایا فیکره گئدیر. اؤز- اؤزونه «نئیه جسارت ائتمه‌یه‌ک کی انسانلارین حیاتینی بوُراخیب، بیر عاغیلسیز ائششه‌ک کیمی باشقا حیات قوُرانمایاق!» دئیه تک باشینا یۉلا دۆشور.

آز- چۉخ یۉل گئده‌نده‌ن سۉنرا یۉلو ایتیریر. اوُزاقدان اووولتوسسی گلیر. اۉ اووولتو باشقا اووولتولار ایله فرقلی‌دیر. اۉ اووولتونون ویسکی‌سی شاختا اۉلاردی. کابابی ایسه کندلی‌نین شَهَرلیسی. . .

داها گؤرور باشقا چاره‌سی یۉخدور. یانینداکی واکمه‌نه سۉن سؤزلرینی یادیگار قالماق اۆچون طیف ائدیر. گۆله- گۆله «توتدوغوم یۉل» دئییر، «چۉخ قۉرخولو یۉل ایدی. آمما اۉندان دا قۉرخولو بودور کی اؤز تک‌لیگیمده بیر بئیین‌سیز ائششه‌گین اۉیونونو اۉینامیشام. ایندی اۉ وافاسیز ائششه‌گین احساسینی اؤزوم ایله توتوشدورسام نه اهمیّتی واردی؟! قاییٛتماغا دای یۉلوم یۉخ!».

منده‌ن ایسته‌مه‌یین

ایگده‌لر قیپ- قیرمیزی قیزارمیشدی. سانکی سوْن‌باهار گؤپ-گؤزه‌لجه شیعیر سؤیله‌میشدی. دوْغرودان دا هر بیر شئی اؤز یئرینده اوْلسایدی گؤزه‌ل گؤرونه‌ردی، داها پیسلیگین آنلامی اوْلمازدی.

ایگده آغاجلارینین آلتیندا قیزلار ایکی قوروپا بؤلونوب، آل- آله وئرمیشدیلر. بیرینجی قوروپدا اوْلانلارین هامی‌سی بیر آن سس-سسه وئریب، سؤیله‌ییردی؛

بنؤشه! بنده دؤشه

سیزده‌ن بیزه آیناز دؤشه.

حابئله ایکینجی قوروپدا اوْلان آیناز- یا هر کیمین آدینی اوْنله-سه‌یدیلر- توْونان گلیب گؤیلو اوْلان یئرده‌ن قیزلارین اللرینی بیر-بیرینده‌ن قیرا بیلسه‌یدی اوْ ایکی قیزین گؤجلوسونو گؤتوروب اوْ بیری قوروپا آپاراجاق اوْلاردی، قیرانماسایدی اوْزو ایسه اوْ قوروپدا قالمالی اوْلاجاق اوْلاردی.

آیدین آینازی اوْره‌کده‌ن سئوه‌ردی بیر گؤز ایکی‌سینین پایینا دوْشسه‌یدی اوْنو آینازا پای وئره‌ردی! قیزلارین اوْیونو اوْنو

وؤدکالاندیرمیشدی. سرخوش- سرخوش اوْز چئویریب یوْلداشینا ساری «حَسَن بو اوْیونون فلسفه‌سی یانی نه‌مه‌نه؟!» دئیه دوْداقلارینی بوْزموشدو.

حسن قاشقا آتینی تومارلایاراق «هئچ من ده بیلمه‌زدیم» دئمیشدی، «آمما آللاه‌سیز فیروز اوْلمه‌میشده‌ن دئیه‌ردیکی؛ (بنؤشه غیرتلی بیر قیز ایمیش هجرده‌ن ده ایگید ایمیش سارای‌دان دا نجابتلی. . . آرینی دوْشمانلار اوْلدورور، گئدیر آرینین قانینی آلا، سوْرا یارالانیر ایسته‌میر دوْشمانلارین یانیندا یئره توْشه، اوْزونو آتین بندینه سالیر، سوْرا اوپ اوْجا قایادان آتینان توْشوب اوْلور. دوْغوردان دا آت ایبدین یاراشیغی‌دیرا. .»

آیدین درینده‌ن بیر آه چکه‌ره‌ک قالخیب آتینین بئلینه مینمیشدی. سانکی باشینا آت چاپدیرماق هاواسی گلمیشدی سوْنرا آتا- آناسینین یانینا گئدیب« منده‌ن ایسته‌مه‌یین اوْلدوغوم کیمی قالام، من اوْلدوغوم کیمی قالماپاجاغام!» دئیه همیشه‌لیک ایتگین گئتمیشدی!

تاریخ تکرار اوْلا بیلر

عمی‌سینه مهندیس دئیه‌ردیلر، «ائلئکتریک مهندیسی». کیمسه بیلمه‌ییردی نه اوْچون باغبانلیغی سئویردی، ساچلاری ایسه آپ- آغ آغارمیشدی. گوْنلرین بیر گوْنونده، ۱۴ یاشیندا اوْلان سوْنا عمی‌سینه سو باشیندا یاخینلاشیب، گؤرموشدوکی هؤنکور- هؤنکور نئجه آغلاییر، اوْتانا- اوْتانا، «عمی‌جان!» دئمیشدی، «نه اوْلوب هه‌ا!- نئیه آغلیْسان؟!» عمی‌سی گؤزلرینین یاشلارینی سیله‌رکن «هئچ سوْنا، آخی یازین سوْن آییندا بو سو منه (یانیق کَرَمی) هاواسینی چالار. ائله چالار کی عاشیق علعسگرده‌ن ده یئش بَتر. کوْراوْغلو دا منیم یئریمه اوْلسایدی آغلایاردی!...».

سوْنرا عمی‌سی گیجه‌لله‌نه- گیجه‌لله‌نه، آشا- آشا، یئخیلا- یئخیلا بیر تَهر اؤزونو بیر أریک آغاجینین آلتینا یئتیرمیشدی. ایسته‌ر- ایسته‌مز أریک آغاجیندان آسلانمیش سازینی باغرینا باسیب داغلاری آغلاتمیشدی؛

سَن بیر قیْزیل أریک ایدین
قوْیمادیلار دَرَم سنی
شیرین- شیرین شیرینله‌شیب
سَرسَم- سَرسَم سَرَم سنی

***

سَن بیر قیْزیل آلما ایدین
گلین- گلین گلینله‌ندین
سیْزقین کهریز سنی گؤرجه‌ک
سرین- سرین سرینله‌ندین
گؤزون قیْزدی یوْلدان آزدین
هامی سنه سای سالیبان
دوْداق بوْزوب زای دئدیلر
أریک واختی چیْخیب گئتدی
ایسته‌دینکی قیرجاناسان
هامی سنه قورد تک باخیب
«کیم یئیه‌جه‌ک قورتلو آلما؟»
دئیه- دئیه باح قوْیدولار
بیلمه‌م نه‌ده‌ن یادداشیمدا
درددی منه، درده‌ن- ده درد
هَم گلیشین- هم گئدیشین

سوْنانین گؤزلریندن پیْر- پیْر یاش دوْکولوردو. اوْنون عمی‌سی هئچ زامان ائوله‌نمه‌میشدی. جاوانلیغیندا بیر قیْز اوْنو سئوه‌رمیش آنجاق کَرَم کیمی اصلی‌سینه چاتانمامیشدی. نئیه‌کی آتالاری زیادخان ایله قَره‌ملک‌ده‌ن باشقا بیر کیمسه ده‌ییل‌میش.

آنجاق دئیه بیله‌ره‌م کی؛ انسان اوْغلو گؤزون یومسا، تاریخ تکرار اوْلا بیلر!

قورد أن چوْخ قاریشیق نکاح‌دان دۆنیایا گَلَن جانلی‌لارا نیفرت ائدیر. قان تمیزلیگی قورد اۆچون أن واجیب عامیل‌لردن بیری-دیر قورد ایسه بو باخیمدان قاطیری بیر جوْره «طبیعتین سَهوی» سایئر.

یوْز میلیوْن اوْغلوموز وار!

گؤرمه‌میشدیر گرچه کیمسه جان بَدندن گئتدیگین
ایشته من گؤردوم کی ایندی، کندی جانیمدیر گئدن.[1]

چوْخدان ایدی نیشانلی اوْلماغینی بیله‌ردیم دوْغروسو بیر سوْره تانیش اوْلدوقدان سوْنرا بارماغیندا اوْزوگو گؤردوم. اوْز- اوْزومه «قوتلو اوْلسون!» دئدیم. ایلک کره شعیرلرینیز ایله تانیش اوْلاندا «دوْشونجه‌نین بوْشلوغونو» دویدوم.

. . . هن دۆنیا فیرلانیر- فیرلانیر یئنه ده چی سوْد اَمَه‌رلری بیر- بیرینه چاتدیریر. شعیرلرینیز باره ده دانیشدیقدان سوْنرا شاعیر یوْلداشلاریم ایله ائومیزه گئتدیم. بیری «کهریز بَی!» دئدی، «بیلیرمی‌سن سولماز بیر فارس اوْغلانا آداخلی‌دیر؟!».

۱- «سعدی»

«- سلمان بَی سوْلماز کیم‌دیر؟!» دئدیم، «سایاقلاییب‌سان-سه!»

- «سوْلماز، تانیمیرسان، زنگانلی‌نی دئییره‌م!».

باشیما قاینار سو دؤکولَن کیمی اوْلدوم. «۳۰۰ میلیوْن توْرکون آزراق ۱۰۰ میلیون گنج اوْغلانی وار!» اوْره‌گیمده دئدیم، «باخ! آذربایجانین بو گؤزه‌للیکده مارالی گؤر کیمسه‌نی تاپیب‌دیر. من ایسته‌ییردیم اوْ قاراشینین آدینی (آذربایجان) چاغیرام!».

رؤیالاریمدا دنیز اوْستونده‌یدیم. داملا- داملا گؤز یاشلاریم ده‌لی‌جه‌سینه قاناد چالان دالغالارین اوْزه‌رینه داملاییردی. گمی‌جیگیمین عاغلینی آلدن وئرمیشدیم. داها بیر سؤز سؤیله‌مه‌ییردیم. نده‌نسه اوْز اوْشاقلیق چاغیما گئدیب- چیخدیم. قارا باختلی کوْچه-ده- کوْچه یوْخ کالاوادا- آنادان اوْلموشدوم ائله اوْلدوغوم گوْندن گوْنو قارالیغیمی دویاردیم. . .

یالنیز قَپ تانری بیلیر، اوْلدوغوم گوْندن آنامین دؤشله‌ری منیم قارا باختیم اوْچون آغلاییبدیلار.

اوشاق ایکن بابامین باغیندا قوْشدوغوم شعیرلری سؤیله‌یه‌نده داغلار آغلایاردی. دیشی قورْدلارین اوْیناماغینی سئیر ائده‌ردیم، آرخالار ایله قاچاردیم. دئمه بوتلار منیم اوْچون نئچه یاشاماغی اوْیره‌دیردی، فضولی‌نین شعیرلرینی آغاجلارین چالغی‌سی ایله خاطیرلاندیریردی،

نه یانار کیمسه منه، آتش دل‌دن اوْزگه
نه آچار کیمسه قاپیم بادِ صبادن غیری

ایندی، پیشه‌وَری دؤوروندە بیر گلین‌ین دار باشیندا دئدیگی سؤزلری یادیما دؤشور گؤزلریم قارالیر.

«منیم اوْغوللاریم ایله قیزلاریم گله‌جه‌کده سیزده‌ن وَ وَطنیمه خیانت ائده‌نلرده‌ن انتقام آلاجاق!»

یوْخ!

گؤرمه شاعیره‌میز

اوْ دئسه ده

اوْشاغینین آدی تۆرکجه اوْلاجاق‌دیر.

وورغون اوْلما!

سیزین کیمی ایتی گؤزلو بیر دیشی قورد

هَر نه دئسه

سؤزون یئره سالماز ایت‌لر!!!

قوْی بیر دئییم خَتائی‌ده‌ن

«بیر نفَس‌جیک سؤیله‌ییم

دینله‌مزسن نئیله‌ییم».

سیز بَنؤشه کیمی بیر گلین‌ین اوْشاغی‌سیزکی، حیات یوْلداشینین یوْلوندا گوْلله یئیه‌نده‌ن سوْنرا اؤزونو آتین بندینه سالیر بلکه دؤشمان قاباغیندا یئره دؤشمه‌یه! ایندی قیزلار باغیریر آذربایجان کندلرینده؛

«بَنؤشه بنده دؤشه

سیزده‌ن بیزه سوْلماز دؤشه»

گَل گؤزه‌لیم! گَل گئتدیگین گؤلده بوْغما شیرین- شیرین سؤزلرینی! گَل ساچینی یابانجی‌لار آللرینه وئرمه گوْلوم! گَل تاریخی اوْتاندیرما! اوْلدوزلارین آبریسیزلیق دیشلری گؤرونور گَل گؤر؛

بورادا طالع هر نَسنه‌ده‌ن بوْل

اؤلونجه‌یه قدەر بو اؤلکه ده قال[1]

---

[1]- «اؤزبک شاعیری، عالیم‌جان».

بیزیم چؤره‌گین بوینوزو وار

کیشی چـوخ زاکینـلی ایـدی. حاماما کئچیب آروادینین بوغازینی اۆزه‌نده‌ن سونرا بیر آووچ قانیندان ایچدی. آزجا یورغونلوغو آلینان کیمی اولدو. یاواشجاسینا حامامدان چیخیب، اوتاغا گیردی. اوتاق بومبولو- بوش ایدی. دوواراداکی عکس نیفرت ایله اونـدان اوز چؤنده‌ردی عکسه نه گؤجو وارسا بیر یومروق گؤپه‌دی. خورولدانا- خورولدانا «سنه نه وار؟» دئدی، «سیچان پیشیگی اوینادیر، سـن ده منی هه... خام خیالوندو».

آرواد کیشی‌نی اؤلمه‌میشده‌ن اؤلدورموشدو. آمما کیشی یئنی‌ده‌ن خورتلامیشدی. گؤزلرینده‌ن ائله بیل جین یاغیردی. جین نـه‌دی خورتدان دا یاغیردی. او یالنیزلیقدا ایده‌آل ایدی!

کیشی چاخماق ایله سیقارانی آلیشدیریب، داماغینا قویدو، سیقارانین کؤزو بؤیویوب اودلاندی. اؤزونو اود اۆستونده‌کی تۆستو کیمی گؤردو. سونرا تۆستولرین حالقالاری بؤیویوب- بؤیویوب ایتدی، گئتدی «اولاجاغا چاره یوخ!» دئدی، «تاریخ بئلـه گؤستریب، باشـقا تۆستولرده ده تکرار اولاجاق».

یاتـدی، یوخلایانمـادی. دوردو، دوردوغـو یئـرده دورانمـادی. گئدیب حامامین قاپی‌سینی آچدی. آروادی قـوپ- قوخـوردو. آزجـا اوره‌گینه قورخو اوتـوردو. پیشـیک ایلـه سـیچان «گیـزلن- پـالانچ» اوینایردیلار. حیرص ایله قاپینی چیرپیب، حیَطه چیخدی. حیَطـین یام- یاشیل غزل‌لرینین آرخاسیندان ایت‌لری گلدی. پَر پریشان بیر شاعیر کیمی کیشییه باخدی. کیشی ایته های وئرمه‌یه‌ره‌ک اَگیلیب حوووضدان ایچدی. سویو آیا قاتدی، آیی دا ایته!... آندان اؤزونـو ده اونلار ایله بیرلیکده ایچدی. او قدەر ایچدی کی آزجا قالدی پارتلایـا! الینی قارنینا چکه‌ر کیمـی ایـت گلیـب باشـینی کیشـینین قارنینـا سورتدو. اؤز- اؤزونه «جهنّم اوْل!» دئدی. کولتینی بئلینـده‌ن آچیـب ایته ساری دوتاراق یئددی کره تـه‌تیگی چکـدی. پیشیگیـن اوره‌گینـه قـورخو دوشـدو. مووولـدایا- موووولدایا «او یـازیغی نئیـه اؤلدوردون؟!» دئیه تیتره‌مه‌گه باشلادی. کیشی ایسـه تیتـره‌ک- تیتره‌ک «بیزیم چؤره‌گین بوینوزو وار، بوینوزوا!» دئیه- دئیه حوووضا باتدی.

آتامین دئدیگی

بیـر آیشـق کنـدا! . . وَ چنـارلارینین دؤغـال کولئرلرینـده‌ن بیلینیردی یارپاقلاری هله تزه‌دیر. اؤنون یؤللار ایله خیـالا باتـا- باتـا گئدیردیک.

آلینده قان رنگلی بیر گؤل، دالینـدا ایسـه چانتاسـی وار ایـدی. یئنه منی سؤمسوک کؤچه‌لره آپاریردی. دووارلاری ایسه گـؤن اؤرتـا چاغی چؤخ ائشیتمیشدی سؤزلریمی:

آجیندان اؤلدوم
دؤشانا دؤندوم
آتیمی آته قاتدیلار
سؤموگومو اؤیناتدیلار

کندیمیزین یؤلیلا گئـدیردیک. طئیخـا چـالا- چؤخـور ایـدی. دده‌قؤرقود شؤله‌نینده‌ن هئچ بیر خَبر یؤخ ایدی. ۴۸ مئتره گئـدیب- گئتمه‌میش آیاغی ایلیشیب یئره- یئخیلـدی. گؤزومـون قاپـاغینی یاواشجاسینا آشاغی سالار کیمی سؤیله‌دیم:

«- وئره‌رسینیز اؤ چانتانی گؤتوره‌م!».

- «چؤخ آغیردیر، گؤجونوز چاتماز» دئدی.

بلکـه حیـات یؤکونـون هـر آدیـم باشـیندا آغیرلاشماسـی یئخیلماغینین سببی‌دیر. ساچلاری آپ آغ آغارمیشـدی. آلنینـداکی خطلر فلگین ترسه چئوریله‌ن گرده‌نینی خاطیرلادیردی.

سوکوتونون یاراسی ایله گئدیردیک. هر بیر آددیم گؤتوردوکجه هر بیر نَفَس چکدیکجه گؤل کیمی عؤمرو سـؤلوردو بلکـه بئلـه بیـر یازی هامی اؤچون یازیلیب‌دیر.

هارای! هارای!. . . آیاق سَسله‌ریم!. . .

آیاق سَسله‌ریم اؤره‌ییمی دیکسینده‌یردی.

بیر، ایکی، اؤچ. . . گئرییه باخ!

باخدیم! باخا- باخا یانـدیم. گـؤردوم آتـام آرخامـدا قالیـب‌دیـر یاواش- یاواش اؤنا ساری یاخینلاشیب، اوتانقـاج بیـر گؤلـوش ایلـه «نئیه گئرییه قالیرسینیز؟» دئدیم، «بونـدان اؤتـرو کـی چـؤخ بـؤی آتمیشام، سیزین قؤجالماغینیز اؤچون. . . گئرییه قالماقلاریم یادیمـا گلیر. اؤ چاغلاردا منی ایسـتی قوجـاغینیزا آلاردینیـز. اینـدی ایسـه گره‌ک سیـزی دالیمـا آلام. گره‌ک‌دیر بیرلیکده گئـده‌ک، بیرلیکـده ده گؤله‌ک».

«- یؤخ اؤغلوم! دؤنیـا ایـدئآل اؤلمایاناجـان سـؤنونجو سـؤزون یـانلیش‌دیر. بو دا هئچ واخت اؤلان ایش ده‌ییل. بو گئتدیگیمیز یؤل بینادان دؤز چکیلمه‌ییب گره‌کدیر بو یؤلو دؤز دوتوب گئده‌ک. باشقا بیر گئدیش ده تاپیلمایاجاق. قاییتماق دا مؤمکون ده‌ییل».

سؤن سؤزونده‌ن یالقیزلیغیم پئشـمان اؤلـدو. بولـودلارا سـاری باخدیم. بیر گؤیَرچین قاناد چالیب بولـودلارین آرخاسـینا گیرمـه‌ک ایسته‌ییردی.

فیکیرله‌شَن‌لره هئچ بیر شئی مقدّس ده‌ییل.
«ویسواوا شیمبورسکا»

زیرپی تانری و کؤرپه تانری

. . . بیری واریدی، بیری یوْخ ایدی. یئر آلتی‌نین ۳- جوْ قاتیندا گؤزو قیْرمیزی، اوْزون ساچلی، آیری بوُرونلو، بیر آیاقلی و باشی یاریم کئچل بیر شئی واریدی بو هم ائرکک هم ده دیشی ایدی. آدینا ایسه «آردیشی» دئیه‌ردیلر.

گوْنلرین بیر گوْنونده آردیشی گئدیب گؤیلرین بیر یئرینده اؤزونه گؤزه‌ل- گؤزه‌ل آوادانلیق‌لار، خیابانلار، گوْللو- چیچه‌کلی باغلار باشقا سؤزله کؤنلونده‌ن کئچه‌نی یاراتدی. آردیشی گؤردو ایشلر ایسته‌دیگی کیمی قاباغا گئدیبدیر. ایکی ائرکک یاراتدی! بؤیوگونون آدینی « زیرپی تانری» کیچیگینین آدینی ایسه «کؤرپه تانری» قوْیدو.

زیرپی تانری توْرکه‌سایا ایدی. آردیشی‌نین یانیندا اوْ قده‌ر یئری یوْخ ایدی آمما کؤرپه تانری لاپ اوْ ننه‌سینی دیشله‌یه‌نلرده‌ن ایدی! آردیشی‌نین یانیندا بیر دیل توْکه‌ردی گَل گؤره‌سه‌ن!. . .

زیرپی تانری هر یئره باش ووراردی. اؤیره‌ندیگینی ایسه کؤرپه تانرییا دا اؤیره‌ده‌ردی. . .

بئله‌لیکله گوْنلر کئچیب گئدیردی کؤرپه تانری اردیشی‌نین یاردیمی ایله قاراخان‌ین یانیندا ایشله‌مه‌گه باشلادی. قاراخان چوْخونون قولاغینی دالدان کسمیش ایدی. کؤرپه تانری قاراخان‌ین حساب- کیتابینا باخاردی. اوْنون چیْخارلیغی، توْلکولر کیمی

دانیشماغی هم قاراخان‌ین هم ده اردیشی‌نین خوْشونا گلردی. کؤرپه تانری داها زیرپی تانرییا قان اوتدوراردی اوْنو گاه دوْشونجه‌سیز، گاه دَلی، گاه توْرکه‌سایا یا دا باشقا آدلار ایله قامچیلایاردی. نئجه دئمه‌ک؟!. . . دوْنیا بئله‌دیر. بیری‌نین آشیغی آلچی دورسا ائله- بئله اوْلار. یانی؛ قاراخاندان آرتیرماز بلکه اوْنون آلینده باغلایار.

زیرپی تانری نه قده‌ر تحقیرله‌نیرسه ده یئنه ده اؤزلوگونو دانانلاردان ده‌ییلدی. اوْ اؤز فیکیرینی سؤیله‌مه‌ک اوْچون قوْووقلارین ضیافتینه گئدیر. اوْرادا بیر شعیر ایله اؤز دوْشونجه‌لرینی آچیقلاییر. هایدی- هویدو قوْپور، دئدیکلرینه گوْلومسه‌ییرلر.

اوْرادان قالخیب یوْرغون- آرغین ائولرینه ساری قاییدان دا بیر دِرام اوْچون تابئلو گؤزونه چارپیر، اؤز- اؤزونه «گؤزوم آیدین» دئییر، «بو درام‌ین یازاری قاراخان دی- یه، یئنه قوْووقلاری گوْلدورمه‌ک ایله ایسته‌ییر آرتیق‌راق شیشیرده هئی!. . . اوْ زامانا کیمی اؤلمه‌میشیک گره‌ک قوْووقلارین شیشینی یاتیردا بیله‌ک اوْندا بؤیوک آرزیلاریمیزا چاتان کیمی گؤرونه‌ریک. قاراخان‌ین ائوی یئخیلسین قوْووقلاری خرافات دنیزینده اوْ بوْغدورورا!. . .»

زیرپی تانری آزجا فیکره دالدیقدان سوْنرا یاواشجاسینا یوْلا دوْشوب گئدیر درام سالوْنونون سوْن اوْتوراجاغیندا اوْتوران کیمی تاماشا اوْلموش قوْووقلارا جابئله قوْووقلار اوْچون گوْلونج اوْیونچولارا باخیر.

درامین باشلانیشیندا بیر ائرکک- بیر دیشی قوْووق گلیب اوْیناماغا باشلاییر، باشلارینین اوْستونده بیر آغاج وار ایدی. کؤکونده

ده بیر ایلان یاتمیش کیمی ایدی. بو ایکی قؤووق اؤینایا- اؤینایا ماهنی سؤیله‌ییردیلر؛

قاراخان یالان دئییر

لا للا لای، لا للا لایلای. . .

ایلان دؤپ دؤغرو دئییر

لیللیلی، لیللیلیللی. . .

سؤنرا بیر قؤووق گلیب، اؤنون آناسی ایله طلبه‌لری بیرده آناسی‌نین اؤیناشی گلیب، اؤ قدَر وؤدکا ایچیرلر، سؤنوندا وؤدکا قورتاریر. قؤووق ایسه دده‌سیز قؤدوق کیمی سولاری وؤدکایا چئویریر.

درامین سؤنوندا دا بیر چؤبان قؤووق گلیب ۳۹- خانیمی یانیندا گلیب. خانیملارینین بیری اؤز گلینی ایدی. بیری ده عشوه‌لی، گؤزه‌ل هامی‌سیندان دا اوشاق ایدی. ائله اوشاقلیغینا گؤره چؤخ شیلتاق‌لیق ائدیردی.

بو آندا بیر یؤخسول قؤووق، آلنی قیریشلی، گؤزلری چؤخورا دؤشموش درامین صحنه‌سینه گیره‌ر- گیرمه‌ز گؤزلری چؤبان قؤووغا ساتاشیر. قارداشجاسینا «چؤبان، ده‌دؤن یانسین چؤبان» دئییر، «سن قاراخانا چؤخ اؤخشورسان! ایتؤن اؤلوم منه کؤمک ائله‌میرسن؟! خانیملارون سنه قوربان!. .»

چؤبان قؤووق سرخؤشجاسینا «اؤلموش!» دئییر، «سن هارا بیز هارا؟. . منیم بابام دا ائله بو خالقین باشینی آلداتمیشدی. . . .»

سؤزلری قورتولوب- قورتولمامیش یوخسول قؤووقلار بیرلیکده آیاغا قالخیرلار. چؤبان قؤووق اؤزون ایتیریر. نده‌نسه قاراخان تاپیلیب گلیر

«بیز بو گؤزلری چؤخورا دؤشموش قؤووغو چؤبانیمیزدان دا چؤخراق سئویریک» دئیه قالیئ یاتیردیر. قؤووقلار بیرلیکده آل چالیب قارین‌لاری شیشیب- یاتان کیمی اؤلور.

بئله بیر صحنه‌نی گؤره‌ن زیرپی تانری گؤزلریندن بیر- ایکی داملا یاش تؤکه‌ره‌ک دریندن بیر آه چکیب «بوتلارا باخ!» دئییر، «بیری دیلین چیخاردیب دیشلرینی گؤسته‌ره‌نده گؤلوشلری بیر بؤیوک پارتلاییشا بنزه‌ییر آمما آیدین انسانلارین سؤزله‌رینه ده قولاق آسماییرلار! قورو ائی سؤز کهریزی!. . سئوین ائی کؤلگه‌م! سئوینگینه‌ن کی گؤزون یوخدو بو مخلوقو گؤره‌سن. گل آغلایاق بیر بَشرین حالینا کی حتّی اؤز قارداشیلا دا دؤستلاشانماییر!».

زیرپی تانری ایله اؤزون ساققاللی قاراخان‌ین سویو بیر آرخا آخمادیغی اؤچون اؤنو یئر آلتی‌نین ۱۷- جی قاتینا سؤرگون ائده‌ره‌ک اؤلدورتدوردو!! اؤزو ده کؤرپه تانری‌نین آل ایله. . .

هئی!. . . یاشاییش شعیردیر. اؤلوم اؤنو یاخالادی نه قایدادیر قاراخان‌ین فیرتیناسی گؤجلو گلیر؟! دئییردیلر: اؤن بئله‌جه زیرپی‌لارین بورولقانلی سؤن نَفسینی اؤغورلاییب! اؤغورلاییب!. .

نده‌نسه زیرپی‌نین بو سؤزو یاددان چیخماییر، بیز ده دئیه‌ک، سیز ده دئیین «گلین بو وافاسیز تؤرپاق اؤسته اؤره‌ک دؤلو نیسگیل ایله بَرک آغلایاق اؤ قؤووقلارین حالینا کی گؤیک‌لرینده بؤیوک یالانچی‌نین بارماق یئری وار! بارماق!. . .»

پاراسيز آلديغيم چاخير

بۇرا ساندويچ!. . . مين بير جۆره پيتزا، سۆسيس، كۆتلئت، ها بئله ها. . . ياندىريب- ياخيِر هَر چئشيد يئمه‌ك!. . .

سيز سئوگيلينيز ايله قاپی‌دان ايچه‌رى كئچيرسينيز، گـؤزوم سيزه ساتاشيبان «بير گؤيولده‌ن مين گؤيوله» وورولـورام. بئينيمـده بير شئى چاخير! سَنين كؤلگه‌ن ايسه ايلان كيمى باخيِر.

اوْره‌گيمده «نه قدر كابابى سئويرسه‌م» دئييرم، «سَنى ده اوْ قدر سئويره‌م» سوْنرا كابابچى دۆكانينا سارى چيِخيب قـاچيرام، آليمى جيبلـه‌ريمـه آتيِرام نـه پارا وار!. . . نـه ساتمالى ساحات- ماحات!. . .

ماتيِم- ماتيِم كابابا باخيِرام، كاسيبين گئچى‌سى دؤلَتلى‌نين يوْنجا تاياسينا باخـار كيمـى. . . اينـانيرام اينانماديغيما، بئينيم‌ده چاخان چاخيِر ايميش، چـاخيِر!. . . باخيِشيندان پاراسيز آلـديغيم چاخيِر يادیما دۆشور.

«سوْن»